

A

NAGYVÁRADI KIR.

KATH. JOGAKADEMIA

ALMANACHJA

AZ 1896–97. TANÉVRŐL.

KÖZL
BCU Cluj / Central University Library Cluj
AZ IGAZGATÓ.

.....
HUSZONHARMADIK ÉVFOLYAM.
.....

NAGYVÁRAD.

NYOMATOTT IFJ. BERGER SÁMUEL KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1897.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I. TÖRTÉNELMI VISSZATEKINTÉS.

A nagyváradi kir. akadémiát b. e. Mária Terézia alapította az 1780-ik évben. Eleinte ugyan csak a bölcsészeti szakma volt ezen akadémián képviselve, de már 1788. évi június hó 17-én kormányrendelet által két évfolyamú jogi fakultással kibővített, mely évfolyamok közül az első 1788. szept. 1-én, a második 1789. évi szeptember 1-én nyitott meg.

1855-ben a tanintézet cs. kir. jogakadémia neve alatt három évfolyamú jogtanodává szerveztetett, mindazonáltal a jogvégzeteket csak kivételesen bocsátották, még pedig 4 egyetemi félév utánpótlása mellett, a jogi szigorlatokra. A tannyelv német volt. A bölcsészeti tanfolyam pedig még 1850-ben a helybeli premontrei főgymnasiumba, mint ennek 7. és 8. osztálya, beolvasztatott.

1861-ben ismét a magyar tannyelv hozatott be, 1867-ben újabb ideiglenes szervezetet nyert az intézet, végre 1874-ben az azon évi május hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározással a két magyar egyetem jogi karával egyenjogú, négy évfolyamú teljes jog- és államtudományi karrá alakítottát, melynek végeztével a jogtanulók közvetlenül, azaz minden utánpótlás nélkül, de csak egyetemen, jogszigorlatokra bocsátatnak.

1889. évi márczius hó 17-én az intézet *százados fennállásának jubileumát* ünnepelte meg.

Jelenleg a nagyváradi kir. jog- és államtudományi karnál következő nyolcz tanszék van rendszerezítve, u. m. 1) a római jogra, 2) a jogbölcsészetre és büntető jogra, 3) a nemzetgazdaságtan-, pénzügytanra és a magyar pénzügyi törvényekre, 4) a magyar és osztrák magánjogra, 5) a peres és perenkívüli eljárásra, váltó- és kereskedelmi jogra, 6) a statisztikára és a magyar közigazgatási jogra, 7) a jogtörténetre és egyházi jogra, 8) a politikára, a magyar közjogra s a jog- és államtudományokba való általános bevezetésre. Ezekon kívül előadatnak még a bányá- és tételes nemzetközi jog, a bölcsészeti erkölcs-

tan, a művelődéstörténet, az egyetemes történet legújabbkori része, az államszámviteltan, a törvénytudományi orvostan és a közegészségtan.

Az intézet a kath. tanulmányi alaphól tartatik fen.

II. A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR SZEMÉLYZETE.

Igazgató:

Dr. Bozók Alajos, kir. tanácsos, képesített egyetemi magántanár, a római jog nyilv. rendes tanára, a jogtudományi államvizsgáló bizottságnak e. i. elnöke, az I. alap- s az államtudományi államvizsgáló bizottságoknak, Nagyvárad város törvényhatósági, jogügyi és statisztikai bizottságának, valamint a m. jogászgűlés állandó bizottságának, a biharmegyei régészeti és történelmi egyesület választmányának, a Szt.-István társulat irodalmi osztályának tagja, a nagyvárad Szigligeti Társaság tiszteletbeli tagja. Olaszi, Kőfaragó-utca. 858. sz. a.

Nyilvános rendes tanárok:

Dr. Sipos Arpád, köz- és váltóügyvéd, képesített egyetemi magántanár, az ausztriai és magyar magánjognak ny. r. s a bányajognak tanára, az I. alapvizsgáló bizottságának tagja, Nagyvárad város községi iskolaszékének elnöke, törvényhatósági, bíráló, jogügyi és statisztikai bizottságának, valamint a m. jogászgűlés állandó bizottságának tagja. Olaszi, Szent-János-utca, saját házában.

Dr. Molnár Imre, képesített egyetemi magántanár, a nemzetgazdász, pénzügytan és m. pénzügyi törvényisme és a tételes nemzetközi jognak ny. r. tanára, a II. alapvizsgáló bizottságnak e. i. elnöke, az I. alap- s az államtudományi államvizsgáló bizottságnak, Nagyvárad város törvényhatósági, jogügyi, pénzügyi, szépészeti és közlekedési bizottságának tagja, akadémiai könyvtárnok. Szigligeti-utca, saját házában.

Dr. Persz Adolf, sz. sz. m. m. bölcsész- és jogtudor, h. ügyvéd, képesített egyetemi magántanár, a jogtörténet és egyházi jog ny. r. tanára, s a bölcsészeti előadására följogosított tanár, az I. alapvizsgáló bizottságnak e. i. elnöke, s a két államvizsgáló bizottságnak tagja. N.-Perczes-utca, Szűcs-ház.

Dr. Nagy Ernő, képesített egyetemi magántanár, az encyclopædia, magyar közjog és politika ny. r. tanára, a legújabbkori történet előadására feljogosított tanár, a II. alap- s az államtudományi államvizsgálati bizottságnak, továbbá a magyar jogászyűlés állandó bizottságának, a m. t. akadémia I. tagja, az országos közoktatásügyi tanács, valamint a párisi »Societé de la paix sociale« levelező tagja. Bémer-tér, Róth-ház.

Dr. Hoványi Gyula, képesített egyetemi magántanár, a jogbölcsezet és büntető jognak ny. r. tanára, a II. alap- s a jogtudományi államvizsgálati bizottságnak tagja, Nagyvárad város törvényhatósági, jogügyi, pénzügyi, gyámhatósági, valamint a nagyváradi felső kereskedelmi iskola felügyelő bizottságának, igazoló választmányának, vízvezeteki és árvaházi felügyelő bizottságának tagja, központi választmányának jegyzője, a nagyváradi Szigligeti Társaság választmányának tagja. Olaszi, Hidgser-utca 19. szám. (Saját ház.)

Dr. Szolcsányi Hugó, képesített egyetemi magántanár, a statistika és m. közigazgatási jognak ny. r. tanára, a művelődéstörténet előadására feljogosított tanár, a jogtudományi államvizsgálati bizottságnak e. i. elnöke, a II. alap- és a két államvizsgálati bizottság, valamint Nagyvárad város statisztikai bizottságának tagja. Akadémiai könyvtárnok (1897. márczius 1-ig). Olaszi, Barátok-utca, 13. sz. a.

Dr. Magyary Géza, h. ügyvéd, képesített egyetemi magántanár, a peres és peren kívüli eljárás, kereskedelmi és váltójog ny. r. tanára, a jogtudományi állam- s a két alapvizsgálati bizottságnak tagja, a kar jegyzője, a jogászyűlés állandó választmányának tagja. Olaszi, N.-Pereczes-utca, Buzási-ház.

Magántanárok:

Dr. Hoványi Ferencz, az összes gyógytudományok tudora, Nagyvárad város tiszti fő-, továbbá Biharmegye tb. fő-, s a nagyváradi I. sz. egyházmegye és szentszék orvosa, a törvényszéki orvostan és közegészségtan magántanára, a közegészségtan tanára a helybeli I. sz. szemináriumban. Olaszi, Hidgser-utca 19. sz. (Saját ház.)

Dr. Károly Irén, premontrei kanonokrendű áldozár, képesített főgymnasiumi ny. r. tanár, az államszámviteltan magántanára. Olaszi, Uri-utca, premontrei társház.

Hitszónok:

Dr. Székely István, theologiai ny. r. tanár, a m. kir. t. egyetem hittudományi karának bekebelezett, az államtudo-

mányi államvizsgálati bizottság s a Szt.-István Társulat tudományos és irodalmi osztályának tagja. Seminarium.

Könyvtárnok:

Dr. Molnár Imre (lásd fent).

Hivatalszolga:

Kertész István, az akadémiai épületben.

III. VIZSGÁLATI BIZOTTSÁGOK.

Megerősítették a nm. vallás és közoktatási m. kir. minster úr 1896. évi július 8-án 36158 sz. a. kelt rendeletével.

I. Alapvizsgálati bizottság.

Elnöke: *Dr. Persz Adolf*; h. elnök: *Dr. Bozóky Alajos*, tagjai: *Dr. Bozóky Alajos*, *Dr. Sipos Árpád*, *Dr. Molnár Imre*, *Dr. Magyary Géza*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II. Alapvizsgálati bizottság:

Elnöke: *Dr. Molnár Imre*, h. elnök: *Dr. Horányi Gyula*, tagjai: *Dr. Nagy Ernő*, *Dr. Horányi Gyula*, *Dr. Szolcsányi Hugó*, *Dr. Magyary Géza*.

Jogtudományi államvizsgálati bizottság:

Elnöke: *Dr. Bozóky Alajos*, h. elnök: *Dr. Magyary Géza*, beltagjai: *Dr. Sipos Árpád*, *Dr. Horányi Gyula*, *Dr. Persz Adolf*, *Dr. Szolcsányi Hugó*, *Dr. Magyary Géza*.

Kültagjai:

Dr. Berkovits Ferencz, h. ügyvéd,
Czvek Kálmán, kir. táblai bíró,
Dobosfy Alajos, kir. táblai bíró,
Erdélyi Endre, kir. táblai bíró,
Dr. Gedeon László, kir. táblai bíró,
Gyöngyössy Lajos, kir. tszéki bíró,
Hlatky Endre, h. ügyvéd, az ügyvédi kamara elnöke,
Dr. Járosi Károly, kir. táblai bíró,
Medvigy Mihály, kir. táblai bíró,
Nesztor József, h. ügyvéd,
Rádl Ödön, h. ügyvéd,
Ritók Zsigmond, a kir. tábla elnöke, kir. tanácsos.

Államtudományi államvizsgálati bizottság:

Elnöke: *Dr. Szolesányi Hugó*; h. elnök: *Dr. Nagy Ernő*, beltagjai: *Dr. Bozóky Alajos*, *Dr. Molnár Imre*, *Dr. Persz Adolf*, *Dr. Nagy Ernő*.

Kültagjai:

Andrássy János, nagyváradai l. sz. kanonok, sz. széki ülnök,
Bunyitay Vincze, n. váradai l. sz. kanonok, a m. t. akadémia tagja,
Darvassy Endre kir. tanácsos, ny. pénzügy-igazgató,
Papp János, megyei főjegyző,
Papp Miklós, m. kir. pénzügyigazgató.
Rítőók Zsigmond, a kir. tábla elnöke, kir. tanácsos,
Sal Ferencz, a vaskorona rend lovagja, kir. tanácsos, Nagy-
 Várad város polgármestere,
Dr. Székely István, theol. ny. r. tanár, akad. hitszónok,
Szunyogh Péter, Biharmegye alispánja,
Dr. Tisza István, Biharm. that. biz. tagja, orsz. képviselő.

IV. AZ 18^{96/97} TANÉV TÖRTÉNETE.

Az ideai tanévet 1896. évi szeptember elején nyitottuk meg, a szokott ünnepélyes módon szeptember 16-án.

Reggel 9^{1/2} órakor ftdő dr. *Székely István*, theologiai tanár s akadémiai hitszónok, a premontrei templomban előre bocsátott »Veni Sancte« után énekes nagy misét mondott segédlettel, melynek végeztével a tanári kar s az akadémiai ifjuság a díszterembe vonult. A vendégek között voltak főmaggasságú dr. *Schlauch Lőrincz* bibornok-püspök, dr. *Nogáll János* felszentelt püspök, káptalani nagyprépost, *Gyöngyössy Lajos*, kir. tszéki bíró, *Fetser Antal* püspöki titkár, *Podhraczký Rezső* sz.-széki ülnök, *Winkler Lajos* és mások.

Dr. Bozóky Alajos igazgató a szószerkre lépve, következő beszédet mondott :

Mélyen tisztelt Tanári Kar!

Szeretett Akadémiai Ifjuság!

Hazánk ezeréves fennállását a magyar nemzet nem csak országgra, hanem igazán világra szóló ünneppel ülte meg. A világ összes művelt nemzetei tudomást vettek létezésünkről, megismerték küzdelemmel teljes multunkat, melyet anyaföldünk-
 ből kiástunk, a bel- és külföldi levéltárak rejtekeiből napfényre

hoztunk, egyházaink kincstárából előszedtünk, fejlődő iparunk műhelyeiből, egyre szaporodó gyáraink készleteiből összeállítottunk, kulturális intézményeink szerény működéseként szemléltető módon bemutattunk. A külföld álmélkodva tapasztalta, hogy az ezeréves tradícióhoz oly szívósan ragaszkodó magyar nemzet páratlan dynasztikus érzületével, lángoló hazaszeretetével, a korszerű haladás iránti fogékonyságával, a szabadság kivívása és megtartására irányuló törhetetlen kitartásával, szóval összes nemzeti sajátágaival méltóan betölti azt a helyet, melyet neki az isteni Gondviselés a világ nemzetei között kijelölt és hogy ennél fogva teljes mértékben megérdemli azt a rokonszenvet is, melylyel fokunkinti fejlődését a többi nemzetek kísérik.

• Önbeesérettel mutatunk azokra a maradandó emlékekre, melyeket nemzeti létünk első ezredévének megürökítése céljából hazánk hét nevezetes pontján utódaink okulására létesítettünk, hadd olvassák le róluk, hogy egyedül a kitartás az, mely nemzetünk további fennállására vezet. Erről még az ünneplés közben sem szabad megfeledkeznünk, nem szabad lankadnunk, hanem folytatnunk kell a munkát és újra meg újra meggyőznünk kell a művelt világot, hogy a magyar e földterületen, melyet neki az isteni Gondviselés kijelölt, misszióját hiven be fogja tölteni. (*) Cluj / Central University Library Cluj

Ime! Önök is azért jelentek meg itt, hogy a szükséges üdülés követelte szünet által rövid időre félbeszakított munkálkodás fonalát újra felvegyék és serényen tovább szöjjék. Az eddigi munka által elért siker, valamint az ezeréves ünnepből merített közlekedés csak buzdítólag hathat Önökre, miért is ezen alkalommal kevés szóba foglalhatom kötelességemből folyó mondani valóm.

Mindenek előtt üdvözlöm Önöket kedves kartársaim és Önöket kedves ifjaim!

Köztudomású dolog, hogy az emberek az állami együttlétet ismerték föl leghathatósabb módnak az anyagi és szellemi jólét előmozdítására. Midőn tehát az állam felvirágoztatására és megingathatatlan konzolidációjára törekszünk, evvel csak a mi saját jólétünk előmozdításán dolgozunk. És hogy ez a mi törekvésünk minél hathatósabb legyen, elsőrendű szabály, hogy mindenki rendíthetetlenül teljesítse a maga kötelességét. A mai állam oly komplikált szervezet, hogy egyetlen polgárának közreműködését sem nélkülözheti a közös cél elérése szempontjából. Már pedig épen a jogi pálya az, mely az állam sokoldalú feladataival ismertet meg bennünket, miért

*) Dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter szavai a pannoni halmi ezeréves emlékmű ünnepélyes leleplezése alkalmával 1896. évi aug. hó 26-án tartott ünnepi beszédéből.

is Önök, ifju barátaim, kik ennek a pályának szentelték életüket, nem kezdenek el működésüket elég korán avval, hogy minél szélesebb látókörre iparkodjanak szert tenni, a mely Önöket leendő kötelességeik hű és pontos teljesítésére képesítse. Szerencsére nem kell a sötétben tapogatózniok, hanem egész bátran bizhatják magokat tapasztalt és tudós tanáraik vezetésére. Az ő útmutatásait követve, sokkal hamarabb fognak Önök célhoz jutni, mintha az ellenkező utat választva kizárólag az u. n. magántanulásra fektetnék a fősúlyt. A tanulás alól persze tanáraik sem menthetik fel Önöket, de gyümölcsözőnek leginkább csak az olyan tanulás bizonyul, a melyet a lezckék szorgalmas hallgatása előzött meg, míg a pusztá magántanulás tájékozatlanságuk miatt, melynél fogva nem képesek a lényegest a lényegtelenről megkülönböztetni, jóval több fáradsággal jár, a nélkül, hogy biztosak volnának a felől, hogy ugyanazon eredményre jutnak, mint a melyre az imént dicsért tanulmány vezetne volna Önöket. Ezt a momentumot azért emelem ki különösen, hogy ne állassák magokat avval, mintha a lezckékről való elmaradást magánszorgalommal kipótolhatnák. Higyjék el nekem, hogy nem pótolhatják ki. Szorgalmuknak a lezckék látogatásában folytonosnak, ernyedetlennek kell lennie, különben kiteszik magukat annak a veszedelemnek, hogy talán épen a legfontosabb disciplinákban, az u. n. kenyérstudiumokban hiányos, összefüggéstelen ismereteik lesznek, a miért csak önmagukat okolhatják, mert módjuk volt a lehető legjobb utat választaniok és megbocsáthatatlan könnyelműségéből elmulasztották ezt a legjobb választani. Avagy azt gondolják-e, hogy ilyen hézagos ismereteket majd később, tán az ügyvédi irodában, vagy a bírói széken, vagy a hivatali irodában, vagy odahaza lefekvés előtt olvasással pótolhatják? Akkor sem fog az Önöknek sikerülni, vagy csak a legritkább esetben, de akkor is csak saját kárukon, az ilyen tapasztalás pedig mindig a legfájdalmasabb szokott lenni.

Hogy tehát ne legyen okuk, ifjú éveik könnyelmű elfeledése miatt bánkódniok, azt ajánlom Önöknek, fősvénykedjenek, fukarkodjanak az idővel, a magok idejével. Már bölcsek Seneca mondta, hogy egyedül ez a neme a fősvényiségnek dicséretre méltó*) és ez nagyon is igaz, mert ha a tanulásra, eszök kiművelésére, szívök nemesítésére szánt éveiket felhasználatlanul, nyom nélkül elmulni engedik, ebből helyrehozhatatlan és pótolhatatlan veszteség származik nemcsak Önökre nézve, hanem közvetve másokra nézve is, mert miután kisebb-nagyobb mértékben mindnyájan élvezzük annak a drága köteléknek az

*) Temporis unius honesta avaritia est, De brevitate vitae 3, 1.

előnyeit, a mely bennünket a hazához fűz, viszont mindnyájunk erkölcsileg kötelesek vagyunk a nekünk jutott talentumot a lehető legjobban értékesíteni, hogy a társadalomnak ne terhére legyünk, hanem ellenkezőleg minél nagyobb hasznára váljunk, szóval, hogy minden tőlünk telhető módon a hazát szolgáljuk.

A szülőföldünkhöz való ragaszkodás multhatatlan föltétele hazafiságunknak, hazafiságunknak multhatatlan folyománya pedig ama leküzdhetetlen vágy, hogy a hazát boldognak, virágzónak, műveltnek lássuk. Valamint hajdanában a régi Rómának fia büszkeségét találta abban, ha azt mondhatta *«civis sum Romanus»*, azonképen kell, hogy mai nap is minden fia a hazának büszkeségét lelje abban, hogy szeretett magyar hazánknak polgára lehet, mert ez által válik tagjává a magyar alkotmányos szabadságnak, melynél különbet amugy is hiába keresne széles e világon. A mely perczben kozmopolitákká akarnánk válni, megszűnnénk magyarnak lenni, de evvela cserével nem nyerénk semmit, sőt igen sokat vesztenénk, mindenek előtt elvesztenők lelkünk zománczát, az önfeláldozó nemes tettekre buzdító leghatalmasabb rugónkat, hogy ne mondjam egész élet-célunkat.

Mint jogászokra (nehéz, de magasztos feladat) jár Önökre s ez abban áll, hogy amennyiben korlátolt emberi belátásunk és oly számos gyarlóságaink mellett egyáltalában lehetséges: az igazság eszméjét megvalósítani segítsék. A *sum cuique* megtestesítése egyik főczélja az államnak, de a milyen egyszerűnek látszik első tekintetre ezen elv, gyakorlati érvényesítése igen sokszor csaknem hihetetlen nehézségekbe ütközik, melyek elől azonban jogász-embernek nem szabad kitérnie, hanem melyekkel ép ellenkezőleg szembeszállania és férfias elszántsággal megküzdenie kell, hogy az igazság diadalra jusson.

Ha majdan tényleg belebocsátkoznak ebbe az életükön át tartó fárasztó küzdelembe, tapasztalni fogják, hogy értelmökön kívül a szívök is részt követel feladatuk megoldásánál. A tudomány — mondja b. Eötvös József — élesen elválasztja ugyan a jogot és morált egymástól, de azért az, a mit tudományosan elválasztánk, mégis egy marad. Ki erre nem figyel, hanem a morálnak vagy a jognak szigorú értelmezését felállítva csak egyet tart szeméi előtt s következtetéseit úgy vonja le, mintha ez egyen kívül más nem is léteznék, kielégítő eredményhez nem juthat. Mert ha akármitéle bonyolódott kérdést egyoldalúlag fogunk fel, válaszunk egyszerűbb és világosabb lesz ugyan, de nem minden, a mi világos, egyszersmind való, bármilyen valónak látszik is.*) Ebből következik, hogy a társadalmi élet

*) Gondolatok, Budapest, 1874, 174. s. k. l.

zavartalan egyensúlya csak az értelem és a szív összhangzó képzése mellett tartható fenn. Ugyanezért minden komoly igyekezetnek oda kell irányulnia, hogy a társadalom tagjai állásuknak megfelelő, úgy értelmi mint erkölcsi erők művelése és ápolása folytán életerős, szellemileg és erkölcsileg rátermett tevékenységhez szokjanak, hogy nemes tettek által komoly, hasznos, üdvös és kitartó munkásságra képesüljenek. Ámde erény nélkül nem képzelhető a lelkek együttes tevékenysége, a szívek együttes érzése, a társadalom összetartó egysége, mely a nemzetnek, az államnak legyőzhetetlen erejét alkotja.*)

Az erény megismerése céljából szükségük van Önöknek a vallásra, mely minél mélyebb gyökeret vert Önökben, annál kevésbé fogja Önöknek megengedni, hogy a helyesnek felismert úttól bármiféle tekintetből eltérjenek és mely, mint tengervészes éjben a hajósnak a csillag, egész életükön át biztos kalauzok leend.**)

Erényesnek persze senki sem születik, hanem az embernek magának kell magát az erény magaslatára felküzdenie, azért erény; de útja nincs elzárva senki elől, csak erős akaratral kell realépnünk és azután rajta megmaradnunk.***) Sokan nem az erény útját keresik, hanem a szerencsét hajhászzák és nem abba, hanem emebbe helyezik minden reményöket. Oktalanul teszik, mert míg az erényt mint önerőnkől szerzett legdrágább lelki kincsünket, sem moly sem rozsdá nem emészti, sem tolvaj, sem rabló attól bennünket meg nem foszthat, addig a szerencsejavak nemcsak a legmulékonyabbak, hanem a legnagyobb elégedetlenségnek okozói, már Seneca mondá, nincs olyan ember, kit a szerencse, ha mindjárt rohamléptekkel közelít is feléje, kielégíteni képes volna.****)

Egyedül a komoly munka az, mely akár jó, akár balsorsban egyensúlyban tartja az embert, se gögössé, és elbizakodottá, se csüggedővé és reményvesztetté válni nem engedi.

Fel tehát uraim, fogjunk a komoly munkához, edzzük meg akaratunkat, jelszavunk legyen: előre! és mindig csak előre!

Az idei tanévet ezennel megnyitom!

*) Vaszary Kolozs hercegprímás elnöki megnyitó beszéde a Szt. István-Társulat 1896. évi ápril hó 16-án tartott 43. nagygyűlésen. Kath. Szemle 1896. évf. 362. l.

***) Br. Eötvös József id. h. 16. l.

****) Vaszary K. id. beszéde az id. helyen.

*****) Nemo est, cui felicitas sua, etiam si cursu venit, satis faciat. Sen. Epist. 115, 17.

Az igazgatót e beszéd befejezése után Dr. *Hoványi Gyula* ny. r. tanár váltotta fel a következő tudományos értekezéssel:

A választói jogról.

»Who bouild on Ideas, bouild for
eternity.«

Emerson.

Ki elfogulatlanul és magasabb nézőpontról tekinti át a nyugoti polgárosodás hatalmas folyamát, az be fogja ismerni, hogy annak irányzata ugy Európában, mint Amerikában *demokratikus*.

Az egyenlőség eszméjének minden vonalon diadalra juttatása az oczeán, melybe a civilizacio folyama hömpölyög.

Az államböcselő elméjében hasztalan merül föl a gondolat, hogy maga a természet is ásvány-, növény- és állatvilágában aristokratikus jellegű; hogy az aristokratikus anyatermészet ölében élő és folytonos hatása alatt álló embernek erői, tehetségei, szorgalma, milliárdnyi különbözetekben jelentkeznek, tehát mi czélra való az a mesterkelt egyenlőség, midőn ugyis a magukra hagyott természeti és emberi ös erők spontán módon ezer és ezer egyenlőtlenégeket szültek és szülni meg nem szűnnek.

Hasztalan forgatjuk agyunkban a jogböcsélet arany igazságait: hogy a kormányzás, vagyis parancsolás természete követelőleg igényli ugy a monarchikus államformában legélesebben kidomborodó egység eszméjét »*Omne imperium nisi unum, nullum*« (Cicero), mint az aristokratikus államformában nyilvánuló kiválóságot — »*Omnes bonae nobilitati semper favemus*« — azaz a politikai dolgok intézésére való rátermettséget.

Az ilyen gondolatok egyesegyedül fognak keringeni mint a kőszáli sasok és annak daczára, hogy csak ott honol a valódi politikai szabadság, hol a vélemény, a jellem, az érzés, az élet különféle típusai akadálytalanul fejlődhetnek, mégis az egész nyugatnak zöme a Demokratia diadal szekeremögé sorakozik.

A nyugati polgárosodás eme irányzatának eredménye, hogy a politikai intézmények is a demokratia eszményének megfelelőleg alakittatnának át, sőt nem tartozik a ritkaságok közé, hogy az intézményeken áthúzódó történeti fonalat egy kardcsapással vágja ketté a demos Nagy Sándora.

Ilyen merész vágás az általános szavazatjog létesítése is.

De mielőtt a *suffrage univiertel* értékéről véleményt nyilvánítunk, vizsgálunk kell a választói jognak a fogalmát és forrását.

A választói jog mivoltára nézve nincs számba vehető véleményeltérés.

Az államtudósok megegyeznek abban, hogy minden politikai jog, tehát a választói jog is részesedés az állami hatalomban.

Szorosabban meghatározva a választói jog a természeti vagy jogi (collectiv) személynek elismert igénye arra, hogy törvényes formában kifejezett politikai meggyőződése azon eljárás folyamán (választási aktusnál), mely hivatva van megállapítani, egyfelől azt, hogy kiknek azonos a politikai véleményük (azaz kik egyeznek abban, hogy minő legyen az államhatalom szervezete? mely célok tűzessenek ki állami feladatokul? és e feladatok miként valósítsassanak meg? másrészt, melyik politikai meggyőződés van számbeli túlsúlyban) tényezőként számba vétessék.

Ha pedig azt kérdezzük, minő forrásból ered a választói jog? akkor valóságos farkasszemét néző véleményekkel találkozunk.

Ugyanis az egyik iskola felfogása szerint a választói jog elidegeníthetlen természetű, minden embert megillet, férfit, nőt egyaránt.

A XX-ik század hajnalhasadtán a választói jog létökének ilyen megfejtése már nem alapítható sem a hitelét veszített Contrát socialra, még kevésbé a különben is mindig homályos volonté générale hypothezisére.

Ezen iskolának tehát más megoldáshoz kell folyamodni, ez lehet pedig a következő. — Minden ember bir természetes szabadságokkal. Az élet, a gondolat, az érzés, a mozgás s több effélék szabadságával. Ezek a szabadságok az embert mint olyat illetik meg. Hisz nélkülök az ember rendeltetését, lehetőségének összhangzatos fejlesztését, szóval a tökéletesedést nem érheti el. Ezeket a szabadságokat az ember nem az államtól nyeri, hisz az állam előtti társas együttlét állapotában is megillette őt. Mivel pedig az államnak, mely elé tűzhetni idealisabb és magasabb feladatokat is, mint tevék Plato, Humboldt, Vilmos, Spencer, Carlyle, Emerson, még ha szűkebbre vonjuk is a feladat körét, abban kiváló helyet fog foglalni az ember természetes szabadságainak oltalma és ezek között par excellence a személy és vagyonbiztonság révén az embernek igénye van arra, hogy az államhatalom alakítására és működésének a módjára befolyhasson.

Hisz a hirneves német államtudós Gentz is beismeri, hogy a polgár ember volt, még mielőtt polgár lett volna.

Az ember csak azért, mert fejlett társas együttlét (az állam)

formájában törekszik rendeltetése elérésére, csak nem huzhatja a rövidebbet?

Az állami társas együttlét fokán az embernek természetes szabadságait az államhatalom szabályozza, tehát az állami életre emelkedett egyéneknek a politikai jog által kell természetes szabadságaikat oltalmazni, különben a hatalom önkényének ép úgy ki lehetnek szolgáltatva, mint az állami élet megalakulása előtt az ököljog martalékává válhattak.

Ezen tanokkal szemben az úgynevezett pozitív jogi iskola azt tartja, hogy a választói jog az államhatalom közérdekből bizonyos minősítésekkel bíró természeti v. jogi személyekre ruházott olyan közfunkció, melyben a jog és kötelesség elválaszthatlanok. Arra, hogy valaki ezen közfunkció gyakorolhatására méltónak találtsék, koránt sem elegendő cím az, hogy tagja az emberi társadalomnak, még az sem képez alapot, hogy polgára az államnak, hanem megkívánják, hogy benne oly értelmi, erkölcsi tulajdonok központosuljanak, melyek az államhatalomnak biztosítékot nyújtanak arra, hogy eme közfunkcióval visszaélni nem fog, vagyis a választói joggal felruházott polgár e jogot mindig mint a hazának védő paizsát fogja használni, s nem leend arra eset, hogy dárda gyanánt forgassa, melylyel nemzetén, édes hazáján sebet üthet.

Közfunkciónak, nem pedig természeti igénynek azért minősítik, mivel a választói jog részesedés lévén az államhatalomban, csak a már létrejött, megalakult állam határozhatja meg azt, hogy kik legyenek részesek az állami hatalomban. Az állam megalakulása előtt spontane nem illethette az embert, hisz, a szavazás joga nem természetes szabadság, mint a gondolkodás, a mozgás s több effélék.

A természetjogi és tételesjogi iskola között fennforgó eltérés még szembeötlőbben domborodik ki, ha elveikből a következtetéseket levonjuk.

A természetjogi iskola szerint

a) Minden embernek csak egy szavazattal és pedig mindenkiével egyenlő értékű szavazattal kell birnia. A választói jognak csak természetes korlátait: a serdületlen kort, elmezavart, erkölcsi elvetemültséget, az állami kapocs hiányát imeri el.

b) A választói jogosultsággal bírók oroszlánrészét a nemzet azon rétege fogja alkotni, mely a politikai életben mondhatni semmi jártassággal nem bír, nem is törődik az országos dolgokkal, nem is vágyódik utánuk. Ezen néprétegnél a haza határa a falu határánál végződik. A nemzet érdeke a falu vagy gyár érdekével azonos. Magyarán kimondva: a választók zömét *a nemzet legszegényebb, legtudatlanabb rétege* fogja alkotni, mert ezek száma minden államban a legnagyobb; hisz, a kiválóság,

legyen az testi, lelki vagy vagyoni, úgy a természeti, mint az embervilágban csak a kisebbségnek adatott.

c) A választói jogot végtelenül ki kell terjeszteni, hisz, különben is az irni olvasni tudás, melyhez ma még kötni szokták, nemcsak a principiumot sérti, hanem másképen is semmi biztosítékot nem képez. Hát egyáltalán van-e valami kapcsolat az irás olvasás mestersége és a választói jog gyakorlata között? Kérdés, a miért tud valaki olvasni, tényleg olvas-e? és mit? A legalsóbb irodalmi színvonalon álló ujságot? Csak nem óhajtjuk, hogy az állam hajójának ilyen forrásból merített ismeret legyen kormányosa.

A természetjogi iskolával szemben a tételesjogi iskola azt vallja:

a) A valódi politikai szabadságnak nem az abszolút politikai egyenlőség a feltétele, hanem oly módon való felosztása a politikai jogoknak, hogy azok simuljanak, alkalmazkodjanak az emberek között természetszerűleg létező fizikai, értelmi, erkölcsi, vagyoni különbözőségekhez. Tehát nem zárkózik el sem a többes szavazattól, sem a szavazatok mérlegelésétől.

b) Mindég és mindenütt különbség volt és létezik az államnak *fizikai népessége* és a *politikai nemzet* között, ennél fogva csak az utóbbi ruházandó fel politikai joggal, vagyis azok, kik értelmi, erkölcsi, vagyoni színvonaluk magasabb voltánál fogva az államfeladatok megértésére és megvalósítására képesek.

c) A választói jog terjeszthető és terjesztendő is a mint a művelődés intenzív és extenzív ereje a fizikai népesség szélesebb rétegére és mélyebben hat, de mindig szem előtt tartandó azon eszme, hogy a választói jogosultság *igaz forrása az intelligencia, a jellem, a lojalitás, a vagyon volt és marad.*

Ezek kifejtése után foglalkozunk az általános szavazatjog becsével. Tagadhatatlanul igen népszerű intézmény, mert a demokratikus elv nivelláló hatása nem csak abban nyilvánul, hogy alsót fölemel, hanem abban is, hogy a kiválót lejjebb szállítja, tehát a tudatlannak, szegénynek hízeleg, ha legalább politikailag egy sorba jutnak vele azok, kikre eddig, sőt társadalmi téren ezután is föl fog tekinteni.

Az általános szavazatjog a szerves állam eszméje helyett az atomikus állam fölfogásának hódol, már pedig a mint a természetben minden atom anarchikus, úgy a politikai világban is az. Tehát félő, hogy a politikai atomoknak az individualizmusnak szerfölött kedvező általános szavazatjog rendszerének a hatása az állami életben is bomlasztó leendő, mert az alkotó elemek eredeti anarchizmusát az összetétel is megőrzi. Ettől csak az óvna meg, »ha az ember nem lenne ember, ha min-

den ember szent lenne és pedig igen intelligens szent.« (Charles Benoist Revue des deux mondes LXV.)

Az általános szavazatjog a communisticus, a cosmopolitica radikális törekvéseknek fegyvert ad a kezébe. Hisz, a fanatismusnak és ezen utópiáknak sehol sincs kedvezőbb humusa, mint a társadalom legtudatlanabb, legszegényebb rétegeiben. Ki mindig nélkülöz, az örömet hajlik arra, hogy fantasiájának varázsképeivel tegye elviselhetőbbé a rideg valót. Tehát felő, hogy az általános szavazatjog alapján alakult képviselőház új adózási, örökösödési, tulajdon, kötelmi törvények segítségével formailag kifogástalanul, de lényegileg annál sértőbb módon az intelligens vagyonos elemet megtámadja. A hirhedt socialista agitator Lassale nyíltan hirdeté »Az általános szavazatjog kívánságunkhoz tartozik, mint a fejszéhez a nyelv.«

Mivel a hatalom természetében rejlik, hogy határokat nem ismer s mindinkább terjeszkedni óhajt, a politikai hatalom sohasem választandó el a felelősségtől, már pedig minél nagyobb körre terjesztjük a választói jogosultságot, szükségkép a felelősségből annál kisebb hányad jut az egyes választóra, oly parányi rész, hogy gyakorlatilag felelőtlennek fogja magát érezni mindenki. Felelőség nélküli hatalom. Van-e ennél felelmetesebb erő?

Az általános szavazatjog gyöngíti a végrehajtó hatalom erejét, mert az általános választójog rendszere által a nemzeti souverainitás a hullámozó homoktenger jellegét ölti magara és miként a közvélemény szele szeszélyesen változtatja irányát, a politikai homoktenger hegyét völgy váltja föl s viszont, úgy lesz kénytelen ezen képviselői alapon álló kormány követni a tömeg váltakozó hangulatát. Állandó, távolabb jövőben jutalmazó politika alig lesz követhető. Gyorsan repülő korunk különben sem kedvez az állandó vélemények- és érzéseknek.

Teljesen keresztülvive az általános szavazatjog magát a népképviselői rendszert veszélyezteteti, ezt vallja Mommsen, Sybel. Hisz, minél alacsonyabb színvonalra szállítjuk a censust, annál kevésbé becses képvisel. — Nierstein szerint »a népek természeti állapotának felel meg v. a politikai halál előpostája. Róma gyermekkorában állott fönn és kevéssel előbb, hogy a Caesarok praetorianusaikkal Róma urai lettek. Midőn Olaszországba behozták, a Condottierik következtek: de la Scalak, Viscontik, Sforzák, Medicik.«

De ha téved is abban a híres amerikai államférfiú, Hamilton, hogy az általános szavazatjognak a despotismusban kell végződnie, az kétségtelen, mint a francia és amerikai államok példája bizonyítja, hogy egyrészt a közérkölcöset megmételezi. — Elég Panamára és az amerikai *politikai briberykre*

utalni, — másfelől az államterheket szerfölött neveli Franciaországnak államadóssági kamata 1814-ben 7 millió frank volt, 1892-ben 1000 millió frankot meghaladott.

Az amerikai városok adóssága 1860-ban 100 millió dollár volt, 1880-ban már közel 700 millió dollár. Az amerikai pensio évi összege 1893-ban 165 millió dollár (mely összeghez hasonlót a történet nem mutat föl többet) mert az észak-amerikai egyesült államokban a hivatali állás a forma, melyben a politikai szolgálatokat fizetik.

Az olyan államokban, melyeknek alkotmánya nem különböztet *rendes törvényhozás* és *az alkotmányi legislatio között*, tehát hazánkban is egy az általános választói jog alapján megválasztandó képviselőház alkalmi többsége, — hisz a főrendiház mindenütt csak föllüggesztő erővel bír, a korona veto-jogát pedig még Angliában sem érvényesítik — kezében tartaná a jogot, hogy *az ezer éves magyar alkotmány föntartó oszlopait ledönthesse*. Consideratio tárgyává kell tennünk még azt is, hogy a magyar alkotmány minden egyéb jelességei mellett nem védi külön a tulajdon szentségét, a szerződés biztonságát, a személyes szabadságot és annak főbb nyilvánulásait, intézményes biztosítékokkal olyan módon, mint az amerikai Egyesült-Államok alkotmánya, mely felső bíróságát ezen alapjogokat sértő törvények megsemmisítésének jogával ruházta föl.

Tehát a kifejtettek alapján az általános szavazatjognak hazánk mai kulturfokán nem lehetünk hívei.

Ezen intézmény létesítését, melynek irányzata a tiszta demokrata állam, vagyis olyan, hol minden állampolgár államfő, mert az állam tökéletes golyóhoz hasonló, hol sem fent, sem lent nem létezik, mert minden pont csúcs lehet, vagy már az is, nem óhajtjuk hazánkban.

A magyar ember ne vájju ketté dicsőséges történetének fonálát.

A magyarnak mindig lebegjen szeme előtt, hogy a politikai intézmények gyökerét ép úgy, mint a növényét, ha azt akarjuk, hogy ép gyümölcsöket teremjen, nem szabad szüntelen bolygatni.

Igy gondolkozhatik annál is inkább a magyar, mert erzi, hogy kiválóan *ama fajok egyike, melyben az emberi tökéletesedés csirája benne rejlik*, tehát be fog következni az általános szavazatjog ideje is, midőn a magyar állam fizikai népességének zöme a politikai nemzet színvonalára fölemelkedett.

Akkor a magyar büszkén hirdetheti: *La couronne c'est moi!* . . .

Ezzel a megnyitási ünnepély véget ért.

A tanári karra vonatkozólag a következő adatok említendőek:

A nm. ministertanács 1896. évi jun. 19-én 22. sz. a. kelt határozata értelmében Nagyvárad város a 2-ik lakbérosztályba soroztatván, a nagym. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr 1896. évi jul. 12-én 38168. sz. a. kelt rendeletével ugyancsak m. évi jan. 1-től számítva a jogakademia igazgatójának évi 560 frt, a ny. r. jogtanárok részére pedig egyenkint évi 420 frt lakbért utalványozott. Ez által a tanárok anyagi helyzetének javítása ismét egy lépéssel előre haladt. Ellenben az ötödévi fizetési pótlékoknak 100 frtról 200 frtra leendő felemelése iránt már régebben benyújtott kérvény mindeddig elintézését nem nyert.

M. é. sept. 11-én Dr. Nemes Imre, a bölcsészeti erkölcs-tan magántanára állásáról lemondván, a nm. vallás és közoktatásügyi m. kir. minister úr sept. 19-én 51792. sz. a. kelt rendeletével nevezett tanár úrnak az ezen kir. jogakademiánál 22 éven át teljesített buzgó működéséért elismerését nyilvánította s egyúttal a karnak abbeli javaslatát, hogy a bölcsészeti erkölestant Dr. Persz Adolf ny. r. jogtanár adja elő, jóváhagyta.

Dr. Molnár Imre ny. r. tanár a nm. földművelésügyi minister úr meghívására 1897. évi márcz. 10-én Budapesten tartott bor-enquetteben vett részt, s a nm. kereskedelemügyi m. kir. minister úr megbízásából az idén is a debreczeni kereskedelmi közéletanoda érettségi vizsgálatain elnökölt.

A lefolyt tanév nevezetesebb eseményei a következők:

A nagy szűnőd alatt a nagyvárad kir. jogakademiát képviselték: a Budapesten tartott II. tanügyi kongresszuson Dr. Bozóky Alajos igazgató, a közművelődési egyletek kongresszusán Dr. Nagy Ernő ny. r. jogtanár, a XI. magyar jogászgyűlésen Dr. Magyary Géza ny. r. jogtanár.

1896. évi sept. 27-én részt vett a mi akademiánk a városi árvaház megnyitó ünnepélyén.

1896. évi okt. 4-én az igazgató, a tanári kar s az akademiái ifjuság testületileg megjelent a helybeli l. sz. székesegyházban Ő cs. és apostoli kir. Felsője legmagasabb névünnepe alkalmából tartott ünnepélyes hálaadó isteni tiszteleten, és részt vett az ugyanazon napon a helybeli kath. kör által rendezett millenniumi ünnepélyen.

1896. évi okt. 18-án részt vettünk a helybeli főreáliskola új épületének felavató ünnepélyén.

1896. évi november 7-én tartotta az akadémiai ifjúság a »Zöldfa« szálloda nagytermében szokásos ismerkedési estélyét, mely ezúttal egyszersmind ünnepély jellegét öltötte magára. Ugyanis az akadémiai ifjúság maradandó emlékekkel óhajtván a milleniumi évet megörökíteni, közadakozással, melyhez a tanári kar is szíves örömet hozzájárult, egy díszes ezüsterleget készítettett avval a szándékkal, hogy hazánk ezeréves fennállása emlékére ebből a milleniumi serlegből igyék az igazgató az ifjúság évenkénti ismerkedési estélyén, bizonyságaul azon szoros kapocsnak, mely a tanári kart az ifjúsághoz fűzi. Az estélyen az igazgatón kívül Dr. Sipos Árpád, Dr. Molnár Imre, Dr. Persz Adolf, Dr. Hoványi Gyula és Dr. Szolcsányi Hugó jogtanárok is megjelentek. Az első pohárköszöntőt Tátray Kálmán IV. é. joghallgató mondotta, lendületes szavakban jelezvén a tanári kar és az ifjúság között fennálló viszonyt s ezekkel a szavakkal fejezte be pohárköszöntőjét:

»Kérve fordulok jogakadémiánk mélyen tisztelt igazgató urához, fogadja szívesen a serleget, őrizze azt meg az akadémia falai között s midőn évenként a mai kedves ünnepély ismétlődik, úritsen abból gyöngyöző bort a szeretet géniuszára! Emlékezzék meg, ha röpke pillanatig is egykori tanítványairól s szeressen bennünket ezután is!... Isten éltesse illustris vendégeinket, szeretett tanárainkat! Isten éltesse a mi rajongásig szeretett igazgató urunkat. Éljenek!«

Erre Dr. Bozóky Alajos igazgató a következő beszéddel felelt:

Uraim! Kedves ifjú barátaim!

Az idei év örökké emlékezetes marad hazánk történetében. Nem hiába borult le egy szívvel egy lélekkel a magyar nemzet, hogy forró hálát rebejen az isteni Gondviselésnek azon ritka kegyelméért, hogy édes hazánkat egy hosszú ezredéven át fentartotta.

Viszontagsággal teljes ezerév történetéből megtanultuk, hogy a Mindenhatónak, ki őseinket Ázsia belsejéből e szép hazába vezérelte, célja volt velünk, nevezetesen az, hogy egy egész nemzet tanúságot tegyen az erkölcsi világrend mellett, és hogy csak ennek az erkölcsi világrendnek a keretén belül képzelhető az emberi nem haladása. Ugyanis történetünk évlapjain vörös fonalként végig vonúl az isteni Gondviselés áldó vagy sújtó kezének nyoma ahhoz képest, a mint az erkölcs útján mozogtunk, vagy pedig attól letértünk.

Egy tanulságos tapasztalatokkal gazdag mult után elérkeztünk az első ezer év véghatárához. Illő dolog volt tehát ezt a nevezetes időpontot magasan kiemelkedő nemzeti ünneppel megülnünk; hadd lássa ország-világ, hogy a midőn ezer éves multunk fölött érzett örömrömet nyilvánítjuk, egyúttal elvagyunk tökéelve, hogy továbbra is a haza jólétén és felvirágoztatásán serényen dolgozzunk.

Fényes kiállításunkon bemutattuk nemcsak dicső multunkat, hanem egy kecsegtető jövőt ígérő jelen állapotunkat is.

Országszerte kulturális emlékekkel örökítettük meg a milleniumot és nem említve a fővárosunkban lefolyt pazar ünnepeket, nem volt megye, város, falu, intézet avagy társaskör, mely ne ragadta volna meg az alkalmat, hogy hazafias ünnepet üljön.

A nagyváradi kir. jogakademia is tőle telhetőleg megünnepelte a milleniumot, de mielőtt ez a nevezetes év végkép letűnnék, még egyszer kívántuk felújítani keblünkben az ünnepi hangulatot, még pedig a jelen barátságos összejövetelünkkel, a midőn ezt a díszes serleget ajánljuk fel millenniumi emlékül Alma Materünknek.

Uraim! Minden magyar hazafinak szíve mélyébe vésett hitvallását képezi koszorús költőnk ihletszerű felkiáltása, hogy a nagyvilágon drága hazánkon kívül nincsen számunkra hely, áldjon vagy verjen sors keze, itt élünk, halnunk kell! — Oly annyira szívünkhöz nőtt a haza, hogy lehetetlen annak felvirágzását a legforróbban nem ohajtanunk. Már pedig mi által egyengetnök biztosabban a haza felvirágoztatásának útját, mint az által, ha ezeréves alkotmányunkhoz való tántoríthatatlan ragaszkodásunk mellett lankadatlan buzgalommal a korszerű haladás, a jogtisztelet, a szellemi és anyagi jólét alapföltételeinek előteremtése és folytonos öregbítésére törekszünk.

Legyen e serleg beláthatatlan időkre annak a tanúbizonyosága, hogy a millenniumi évben az akadémiai polgárokat és tanárokat a hazaszeretet magasan lobogó lángja egyesítette; legyen e serleg symboluma annak a tudományszomjnak, melylyel Önök azért keresték fel akademiánkat, hogy itt a hazának minél hasznosabb polgáiraivá képezzék ki magukat; és legyen e serleg egyszersmind jelképe annak a szeretetnek is, melylyel Alma Materünk a magasztos eszmékért lelkesedni tudó fiataloságot keblére öleli és arra buzdítja, hogy majdan a kor színvonalán álló tudásával, férfias jellemével, aczéllkarjaival s ha kell szíve vérével védje meg ezt a mi drága magyar hazánkat.

Éljenek!

Zajos éljenzés követte ezt a beszédet, mely után az igazgató az ezüst serlegből ivott.

A remek kivitelű serlegre a millenniumi tanári kar nevein kívül ezen felírat van bevésve: »A nagyváradai jogakademia tanári kara és ifjúsága a millennium emlékére.« A serleg mint az akademia klenodiuma a könyvtárban őriztetik.

1896. évi decz. 20-án képviselve volt az akademia néhai *Szaniszló Ferencz* váradai püspök szobrának leleplezési ünnepélyén.

1897. évi ápril 22—24. napjain az Országos Magyar Diákszövetség 5. kongresszusát tartotta Nagyváradon. Nemcsak a város, hanem a főmagasságú bibornok püspök úr is 500-500 frrtal járultak a költségekhez, utóbbi azonfölül a védnökséget is elvállalta, díszelnökei Dr. *Beóthy* László Biharvármegye főispánja és Dr. *Bozókly* Alajos igazgató valának, a házi gazda szerepét akademiánk polgársága vitte.

A kongresszus lefolyásának megörökítése méltán helyet kér akademiánk Évkönyveiben.

Ápril 22-én fél 10 órakor az ifjúság a jogakademiából a premontréiek templomába indult a budapesti egyetemi kör remek selyemlobogójának elülvitele mellett, nagyszámú ünneplő közönségtől kísérve. A templomban a bibornok csendes misét mondott, melynek végeztével a premontréi rend társházán keresztül a főgymnasium dísztermébe ment, a hol már előkelő közönség várta. Itt elsőnek Dr. *Schlauch Lőrincz* bibornok püspök úr a következő, eseményszámba menő megnyitó beszédet mondotta:

Tisztelt Uraim! Ifju Barátaim!

Örömmel fogadtam szives felhívásukat arra, hogy ma élére álljak azon testvérületnek, melylyel Önök nemes törekvésüknek solidaritását a nemzet előtt bebizonyítani akarják; akarják, hogy lássa a nemzet: miszerint nemcsak a szaktudomány igényel eszmecserét, mely tisztázza a fogalmakat és a tudást tege hasznossá; hanem a tudományra való törekvés, a tudománynak szomja is keres érinkezést hason gondolkozású és hasonérzelmű barátokkal, hogy egymást buzdítva, egymást lelkesítve, karöltve haladjanak azon a pályán, melyen feltalálhatók azon szellemi kincsek, melyek a mily boldogítók egyénileg, éppen oly kimondhatlan becsüek egy nemzetre, mely a művelődés magaslatán állani kíván.

Igy fogva fel az Önök által rendezett nagyváradai találkozást, e helyről szívből üdvözlöm Magyarország egyetemi és akadémiai polgárait. És midőn ezt teszem, nem tagadhatom magamtól az őszinte vallomást: hogy ma lelkem előtt ragyogó

színekben emelkednek fel a rég, rég mult idők kedves emlékei; a messze távolból hangok szólalnak meg, a melyeket elhaltaknak hittem; dalok visszhangzanak sziveimben, kedves édes dalok, melyek ifjúkori égő szívünket felvillanyozták, melyek érzelmeinket nemesítették, melyek egy gyúpontra egyesítették azt, ami szent, ami magasztos szívünkben honolt és a melyeknek legfenségesebb alap gondolata volt: az édes magyar hazának szeretete.

Én is ültem az iskola padjain, én rám is illett azon mondat: »multum puer sudavit et alsit«, én is ismertem az ifjúkori ábrándok csalódásait és ma is, amidőn előrehaladt koromban az élet költői oldala — sajnos! — mindinkább háttérbe lép, mondhatom: hogy hosszú multamnak legszebb része: a deákélet volt.

Ime ifju barátaim! az arany fonal, amely Önökhöz köt, ime a szeretetnek mérve, melyből megítélhetik, mily szívesen üdvözlöm Önöket körünkben, üdvözlöm Önöket nemzetünknek reményét, majdnem munkásait, akik fáradsággal szerzett tudományukkal, komoly törekvéssel, felhalmozott ismereteik kincsével hivatva lesznek egykor a hazának sorsát intézni. Önöknek lesz feladatuk a magyar nemzet művelődési fejlődésében eszükkel és szívükkel közreműködni, hogy az, mint egykor a harcsterén, ugy ezután a tudomány és általános műveltségben az első nemzetek közé soroltassék.

Azt mondják: hogy a tudomány hatalom. Ez áll. Az volt mindig, az lesz ezután is. De a hatalomnak egy feltétele volt és lesz mindig és ez az: hogy el ne szakittassék azon erkölcsi ész- és természetfölötti alaptól, melyen az élet nyugszik.

A tudomány a suggestiónak mindig hathatós neme volt, tekintélyével befolyásolta az életnek minden nyilvánulásait, hatványozta a fejlődésnek minden vívmányait és propulsiv erejével megakadályozta a pangást. Tudomány nélkül nincsen haladás, nincsen művelődés.

Abstract alakjában a multban ugyan gyakran meddőnek látszott, sokszor a rideg tudósok különcségének vétetett, miből a világ és a társadalomra kevés haszon látszott hármozni; de a történelem itt is bizonyosságot tett a tudományok hatalmáról, mert a legbámulatosabb találmányokban, felfedezésekben, a korszakokat alkotó nagy eseményekben a népeket ért legnagyobb katasztrófákban azon elvek expansiv ereje működött, melyeket az elvont tudomány felállított. Az eszme sokáig lappangott, de lassanként és észrevétlenül testet öltött és rontott vagy épített, átalakította a társadalmi viszonyokat és mindig egy lépéssel előbbre vitte az emberiséget, lassan működött, mert az eszmék lassan érnek, de működött, biztosan és eredménynyel.

A kereszténység magasztos, isteni tanai három századon át küzdöttek a mély gyökerekkel bíró pogányság ellen, míg teljes fényében ragyoghatott. A renaissance-korszaknak eszméi a reformációra vezettek. Descartes bölcsészete nem hatott rögtön, de lappangó ereje ki ki tört és élt, mignem Comte positiv bölcsészetére vezetett, és ez — Comte positivismusa — ma a gyakorlati életbe átültetve, úgyszólván uralkodói hatalommal terjed, — fájdalom! nem üdvös, nem szerencsés irányban, mert neki köszönhetjük, hogy letördeli lassan az idealizmust, hogy kiöli fokozatosan a költői életnek kincseit. A nagy francia forradalmat az encyclopedisták előzték meg. Robespierre-ről mondják, hogy Rousseau »Contrat social«-jával zsebében lépett a verpadra.

Az emberi észnek művei tehát abstract alakjukban is a művelődés menetében ellenállhatatlan hatást gyakoroltak. A könyvek, melyekbe a tudomány világmozgató eszméit lerakta, a könyvtárakban lehet hogy elporladoztak, de az eszmék éltek és átalakították az emberiséget. A tudomány hatalom volt.

Ma a tudomány megszűnt egyeseknek kiváltsága lenni, kilépett azon szűk körből, melyben eddig mint egy magvető működött, ki az időre bizta a magnak gyümölcsöztetését; ma roppant fejlődésénél fogva szakokra oszlott és oly terjedelmű, hogy egyes ember azt át nem karolhatja; ma a tudomány a gyakorlati térre lépett és áthatván a társadalomnak minden rétegeit, felölelvén minden társadalmi kérdést, társadalmi hatalom lett.

Hasonló jelenséget a történelemben hiába keresnénk. Oly kérdések várnak megoldásra a tudomány által, melyekhez hasonlókat a civilizáció egész történelmében nem találunk. Átmeneti korszakokban — pedig az emberiségnek sok ilyen korszaka volt, — mindig nagy eszmék küzdöttek érvényesülésért, de a küzdelem tere egy vagy más nemzetre volt korlátozva, a melyből az új eszmék azután a világba szétsugároztak. Ma egész világrészek vannak talpon. A szellemi fegyverek, melyekkel az elhaló század egy újabb aerával küzd, oly hatalmasak, hogy az emberi társadalomban mutatkozó rohamos fejlődés majdnem lehetetlenné teszi az emberi tudásnak oly összesítését, oly összefoglalását, mely a jövőre nézve vezérsillagul szolgálhatna, a miért is a tudománynak legkitűnőbb mai vezérférfiai: egy Spencer, egy Huxley, egy Kidd aggódva néznek azon rombolások elé, melyeket a tultengő és sokszor nem a legalaposabb tudományosság tehet. Az óriások megijedtek saját gyermeköktől és Huxley majdnem kétségbeesve mondja: »hogy egy bolygó csillag közeledtét, mely az egész történelmet elseperné, a legkivánatosabb megoldáskint örömmel üdvözlőné«.

A tudománynak sokoldalú elágazása mellett a gondolkozó elmék az életnek a megoldásra váró egyéb nagy problémáit is látják. Vannak jogok, vannak köteleességek, vannak törvények, melyeknek a tudomány nem adhat sanctiót.

A társadalomnak azon osztályai, melyeket a tudománynak csak kis szellője érintett, de amelyeknek reményei, vágyai, követelésesei éppen a tudománynak általánosítása folytán oly nyugtalanító módon lettek felkeltve és fokozva, ezen osztályok várva-várják a tudomány által eszközözendő nagy csodákat és a csodák — nem jönnek. *Szociális tudomány*, — amely e nevet érdemelne, — mondhatni még nincsen. Van egy halmaza az empiricus észleleteknek, ámde ezeknek összefüggése, ezeknek syntheticus csoportosítása oly gyarló, hogy logikai következtetés a jövő alakulásokra ezekből nem vonható.

Bármily nagy tehát a tudomány hatalma, itt kezdődik annak tehetetlensége, annak meddsége. És ez vezet engem arra a térre, melyet nem ajánlhatok eléggé Önöknek ifjú barátaim gondos figyelmökbe, és ez: hogy a *tudomány nem ignorálhatja az életnek legfőbb éltető erejét*, legbiztosabb alapját az *erkölcsöt* (morált) és ennek legfőbb sanctióját a *vallást*.

Az évezredek óta tartó evolutióban ha keressük a principium movens, azt fogjuk találni, hogy az túlnyomóan az ethika terén található. Öntudatlanul, vagy öntudatosan ez befolyásolta az egyeseket és a társaságban egyesített népeket, úgy találjuk, hogy ezen principium mindenkor ész- és természetfölötti volt. Ezt magok a positivisták is elismerik és nem lehet az időpontot megjelölni, — a mai napig sem, — a melyen ez hatását vesztette volna.

Az ethikai principium mélyen gyökeredzik az embernek egész valójában, aki ezt tagadja, az az emberi nem fejlődését nem figyelte meg teljes lényegében. A tudomány hatalmas tényező volt, de soha sem bírta odáig vinni, hogy az emberiségben ezen vele született tulajdonságát vagy előlhette, vagy csak nélkülözhetővé is tehetné volna, sőt bizonyos, hogy a nemzetek csak akkor haladtak, amidőn a tudomány ezen leghatalmasabb agensét az ember lelki életének, tudniillik a morált és a vallást tiszteletben tartotta. A tudományos Róma morál nélkül megbukott.

És e felfogást igazolni fogja a szociális tudomány, mely a jövő század evolutióját vezetni fogja. Ez be fogja bizonyítani, ami már mondatott is, hogy a szociális kérdés a morál kérdése, de nem azon morálnak, mely conventionalis és a melynek utolsó principiuma az emberi ész, hanem annak, mely a vallásban bírja a természetfölötti szentesítést.

A positivistáknak ugynevezett emberbaráti ábrándjai,

melyek csak a tényekből önkénytelen lezármaztatott életszabályokat adnak, üres formák, melyeket maga Comte sem birt a vallás méltóságára emelni. Megpróbálta, de nem sikerült.

És e tekintetben örvendetes fordulat állott be.

Onnan a honnan egy század előtt a kereszténység megsemmisítésére irányzott atheismus átszivárgott a száraz földre, Angolországból, a tudománynak legújabb termékei, elhagyván az anyagelvű bölcsészetnek meddő vergődéseit, magasabb szempontból kezdik tárgyalni a szociális kérdéseket. A mélyen erkölcstelen elméleteket, — mint azokat a ma is élő Lecky nevezi, — felváltják más oly tudományos munkák, melyek az erköcsi érzelmet és ezzel együtt a vallást az emberi elme kiegészítő részének tekintik. Ezen tudósok szemében a vallás már nem phenomenon, mely az emberiség gyermekkori sajátsága, hanem feltétele, sőt jellemvonása az egész emberi nem evolúciójának. A civilisatio haladása vagy pangása, avagy visszafejlődése szorosan összefüggött mindig a valláserköcsi mozzanat emelkedésével vagy hanyatlásával. A civilisatio felülete lehetett fényes, kápráztató, míg annak belseje már korhadásnak indult. Caesar idejében Hercules oszlopaitól az Euphratig a régi vallásokból kihalt az éltető principium, de ezzel ugyazon éltető principium is kihaltja római társadalomból, — összeroskadt és az Imperatorok minden erőlködése sem volt képes ezt megakadályozni.

Sziveskedjenek ifjú Barátaim! kezükbe venni Müller Miksát, a nagy philológót, aki egyik felolvasásában mondja: hogy azok közt akik, hitetlenséggel, vagy atheismussal kérkednek, alig van néhány, aki saját szorgalma, fáradságos tanulmánya és vizsgálódása után lett azzá, a *legnagyobb rész csak szajkózza azt, amit másoktól hallott*; — vagy vegyék kezükbe a legújabb irodalmi terméket Kidd Benjamins munkáját és látni fogják, hogy bármily hatalmas is legyen a tudománynak befolyása az emberi nem fejlődésére, mégis sehol sem birta nélkülözhetővé tenni a valláserköcsi alapot.

Nagyon kecsesgató volna a keresztény tudománynak hatalmáról előadást tartani és bebizonyítani, hogy a kereszténység nélkül ma Európában sem tudomány, sem civilisatio sem volna. Nem teszem. Elég oda mutatnom, hogy a legnagyobb tudományos elmék ma a valláserköcsi érzetet a haladás általános normatívumának tekintik, mert ezen érzet lényeges tulajdona azon lénynek, melyet embernek nevezünk, a tudomány csak accessorium, szerzett tulajdon, mely eszköz a haladásra, azt befolyásolja, hatványozza és dicsőségét hirdeti azon érzetnek, mely csodálatos műveket létesít, de mely egymaga rideg, száraz és sem a társadalom, sem az élet problémáit nem képes megoldani.

Az élet egy organismus, melynek egész teljét van hivatva a civilizáció fejleszteni, az egyoldalúság itt is tehetetlen.

Ime ifjú Barátaim! a tér, mely az Önök szorgalmának ki van jelölve. Oriási feladattal állanak szemben. A tudomány hatalom volt mindig, soha nagyobb mint ma; de valamint magasabbra mint ezelőtt emeli azokat, akik a hatalmat magoknak megszerzik, annál törpébbeknek fognak látszani azok, akik azt nélkülözik. A tér azok közt, akik tanulnak és haladnak — és azok közt, akik hátramaradnak, mindinkább tágul és lesznek valamint az életben, úgy a tudomány terén is gazdagok és proletárok és ezek közt szemfényvesztők, kik önhietségükben mérget adnak ott, ahonnan az emberi ész aranyat kér.

A nemzet Önöktől, barátaim aranyat kér. Ész és szív a bánya, amelyben Önök ezt megtalálhatják. Az észben a tudomány, a szívben a nemes érzelmek lappangnak, műveljék mindkettőt, legyen jelszavuk: »a tudomány«, legyen vezető mentőjük: »a vallás«, e kettős vezéresillag alatt Önök majd a boldog magyar hazának boldog fiai lesznek.

A jelenlevő díszes közönség a legnagyobb figyelemmel hallgatta végig e nagyfontosságú szavakat és nem egyszer hangzott fel a lelkes helyeslő éljenzés. A beszéd befejezésekor a közönség perczekig éljenzte a bibornokot.

Utána a jogakadémia igazgatója, dr. *Bozóky* Alajos díszelnök szólalt meg:

Tisztelt Uraim!

Kedves Ifjú Barátaim!

Különös öröömre szolgál, hogy a magyar főiskolák ifjúságának küldötteit a nagyváradi Alma Mater nevében üdvözölhetem. Legyenek meggyőződve, hogy a legszivesebben látjuk Önöket a mi körünkben, hisz itteni megjelenésök egy lépéssel ismét előbbre viszi azt az ügyet, a melynek érdekében a hazai főtanodák ifjúsága sorakozni kíván.

Hazánk kulturális haladása szempontjából igen kívánatosnak tartom, hogy nagyobb városaink megannyi gócpontjai legyenek a műveltség terjesztésének, valamint azt, hogy az ezen centrumokba sereglő fiatalság egymással érintkezzék, mert ezen kölcsönös érintkezés okvetlenül emelni fogja a vidéki értelmiség szellemi niveauját és nagyban hozzá fog járulni az egész nemzet általános műveltségének egyenletes fejlődéséhez.

Sokszor hányták már szemünkre, hogy maroknyi nép vagyunk, pedig ez a szemrehányás semmit mondó, vagy legalább is fölösleges, mert magunk tudjuk legjobban, milyen

kevesen vagyunk és eszünk ágában sincs, hogy ezt a tényt csak egy pillanatig is tagadjuk. De igenis tagadjuk azt, hogy a műveltség csupán a nagy nemzetek kizárólagos kiváltsága volna, sőt ellenkezőleg: be akarjuk a világ előtt bizonyítani, hogy olyan kis nemzet is, mint a milyen mi vagyunk, nemcsak az általános emberi műveltségnek tehet hasznos szolgálatokat, hanem egyik másik tekintetben példányképe is lehet a nagy nemzeteknek. Erre törekednünk nemcsak érdemes, de bátran ki merem mondani szükséges vállalkozás a mi részünkről, a melyet az önfentartás ösztöne parancsol minékünk.

És hogy ezt a mindnyájunk szívébe vésett törekvésünket siker koronázza, mindenek előtt tisztában kell lennünk az iránt, hogy teljesen önmagunkra vagyunk utalva. Nekünk nincsenek hazánk határain kívül rokonaink, barátokra pedig csak úgy tehetünk szert, ha magunkat más nemzetek barátságára érdeme-
seknek mutatjuk. Első sorban tehát a leg-szorosabb összetartásra van szükségünk, mert ha össze nem tartunk, hanem annyi-felé húzódunk, mint a hányan vagyunk, egész hirtelen, úgy hogy észre sem vesszük, reánk törhet a veszedelem t. i. össze-csaphatnak fejünk fölött az idegen áradat hullámai, a midőn aztán a történelem csak mint egykoron létezett, de a belső egyenetlenség, az átkos visszavonás, a saját útján haladásra való képtelenség miatt elveszett nemzetről emlékeznek meg mirőlünk. Ennél borzasztóbb csapás csakugyan nem érhetné a magyart, mert míg a Sajónál, Mohácsnál és Világosnál reánk szakadt veszedelmet kihevertük és túléltük, újra magunkhoz tértünk és tovább folytathattuk nemzeti életünket, ezt az említettem veszedelmet nem bírnók túlélni, mert önállóságunk elvesztével nemzeti jellegünk, a mi magyarságunk is menthetetlenül és visszahozhatatlanul oda volna. Ez az oka annak, hogy miért nem állhatunk be kozmopolitáknak, és hogy miért kell nekünk még az általános emberi műveltséget is nemzeti sajátágainkhoz szabott magyar köntösbe öltöztetnünk: már az édes anyatejjel magunkba szívtuk azt az érzést, hogy a mi szülőföldünkön kívül más nem lehet a mi hazánk, szeretnünk egész az önfeláldozásig csak magyar hazánkat lehet.

Művelté tesszük a mi hazánkat is, de nem azon az áron, hogy elveszítsük. Ezt a végzetes csapást mindenkorra, vagy mondjuk beláthatatlan időre mitőlünk elfordítani: mindnyájunknak legszentebb kötelessége s egyszersmind alapföltétele nemcsak nemzeti létünknek, hanem az anyagi és szellemi boldogulásunkat czélzó minden egyéb lépéseinknek is.

Ezer éves multunk arra a reményre jogosít bennünket, hogy ezentul is becsülettel megálljuk helyünket a művelt nemze-

tek sorában, de egyszersmind arra is int, hogy híven kell ragaszkodnunk őseink szent hagyományaihoz és erősen megfogadnunk, hogy a korszerű haladást mindig összeegyeztetjük az ősi erényekkel.

Kétséget nem szenved, hogy az ifjú korban nyert benyomások a legtartósabbak szoktak lenni és egész életünkre kihatni. A fiatal kor lelkesedése minden szép, jó és nemes eszméért olyan zománcz, melyre még késő vénségünkben is örömmel visszagondolunk. Nem hiába nevezzük e kort arany-ifjúságnak. Az ifjú korban kötött barátság a legmaradandóbb, ha tehát hazai főiskoláinknak vezérszerepre hivatott összes fiatalsága kölcsönös baráti viszonyba lép, ez a körülmény csak megerősítheti a nemzeti összetartás érzetét, a ránk háramló kulturális feladatoknak vállvetett megoldását pedig bizonyára hatalmasan előmozdítja.

A nemzeti szellem ápolásának ezen eszköze másutt is hatásosnak bizonyult. Tudvalevő dolog, hogy a ma oly hatalmas Németország nemzeti egységének kivívása iránti mozgalom a német egyetemeken létezett Burschenschaftok kebeléből indult ki. S minthogy Németországon régtől fogva szokásban volt, hogy az ifjak nemcsak egy, hanem több egyetemen keresték és szereztek magoknak szellemi kiképeztetésüket, annál fogva úgy szólván magától következett be az összeforradás processusa, a mennyiben a legtávolabb vidékekről származott ifjaknak egymással való kölcsönös érintkezése szülte azt a benső barátságot, mely akkor sem szűnt meg, midőn a különféle életpályák a melyekre léptek, térbelileg elválasztották őket egymástól.

Ime az Országos Magyar Diákszövetség is, mely összejöveleleit majd itt, majd amott tartja, a legkedvezőbb, de egyszersmind a legkedvesebb alkalmul szolgál arra nézve, hogy a Kárpátok és az erdélyi bergek aljáról származó ifjak az alföldi rónán született kor és bajtársaikkal találkozzanak, megismerkedjenek és megbarátkozzanak, egyszersmind pedig a hazaszeretet közös érzetében egyesüljenek, kulturális teendőink felől egymással eszméiket kicseréljék, esetleg egymásnak szentül megfogadják, hogy egy-egy üdvös eszmének megtestesülését tőlük telhetőleg előmozdítani fogják.

Uraim! a haza jövő sorsa Önöktől függ. Mint magyar ifjaknak lehetetlen Önöknek egyebet kívánni, mint a magyar haza felvirágzását. Az a tudat, hogy ennek előidézésében az oroszlánrész Önöket illeti, minden bizonynya! lángra gyújtja fogékony szívöket. Legvégső esetben aczélszavakkal, halálmegvető hősiességgel kell fennállását megvédeniök, de ne adja a Mindenható, hogy erre egyhamar szükség legyen. Marad tehát a béke ideje, mely alatt még több, mert szakadatlanul teljesítendő

szolgálatokat követel Önöktől a haza, t. i. hogy tudományos ismereteikkel, ezeknek folytonos kiszélesítésével és gyakorlati érvényesítésével igyekezzenek hasznára lenni a hazának.

Még egyszer üdvözlöm tehát Önöket a nagyváradi kir. jogakadémia nevében s azon forró óhajtással fejezem be szavaimat: addig éljenek, míg a Hazának élhetnek!

Lelkes éljenzés tört ki, midőn a beszéd utolsó szavai elhangzottak.

Örley Dénes a kongresszus társelnöke erre a következő üdvözlő beszédet mondotta:

Mélyen tisztelt hölgyek és urak! Kedves barátaim!

Hatása alatt annak a magasztos és hazafias érzésnek, melyet m. t. védnökünk a bibornok-püspök *Ö* Eminenciájaja ajkairól elhangzott elragadó beszéd keltett fel ifjú lelkünkben és a mely érzést mélyen tisztelt diszelnökünk *Ö* nagysága, szeretett igazgató urunk magasan szárnyaló szavai csak fokoztak, örömmel teljesítem kedves kötelességemet, hogy az Országos Magyar Diák-szövetség tagjait »Isten hozott«-al fogadjam. De mielőtt ezt tenném, szerencsésnek érzem magamat m. t. védnökünk a bibornok-püspök kegyelmes urunknak köszönetünket és hálánkat nyilvánítani azért, hogy a védnökséget elfogadni, személyes megjelenésével minket kitüntetni, kongresszusunkat anyagi támogatásban részesíteni kegyeskedett.

De hálánkat és köszönetünket nyilvánítom mélyen tisztelt diszelnökeink: Nagyvárad város és Biharvármegye főispánjának, méltóságos Dr. Beöthy László urnak és Nagyságos Dr. Bozóky Alajos igazgató urnak azért, hogy a diszelnökséget elfogadni és bennünket megjelenésöikkel meglisztelni sziveskedtek.

Végül hálánkat és köszönetünket Nagyvárad város minden szép és nemesért lelkesedő közönségének jóakarató támogatása és áldozatkészségéért. Kérem ismétellen, fogadják szívesen őszinte igaz hálánkat és köszönetünket. És most szeretett tagtársak legyetek üdvözölve általam a szövetség nagyváradi osztálya képviselőjében. Legyetek üdvözölve tisztá szívből, lelkünk egész melegevel! A szeretet és kegyelem Istene terjessze ki felettünk áldásos kezét hogy munkálkodásunkat kísérje a kívánt siker.

Szeretett tagtársak! Hozott Isten hozzánk. Legyetek üdvözölve újból és újra általam!

Sebesi János Miklós, az O. M. D. Sz. elnöke a következő beszédet mondotta:

Tisztelt kongresszus!

Kedves köteletségemnek tartom mindenek előtt Nagyvárad th. város azon nagylelkűségeért köszönetet mondani, melylyel a kongresszusnak összegyűlését lehetővé tette. Az azóta tapasztalt vendégszeretet csak növeli hálánkat. Örömmel üdvözöllek barátaim, kik az ország minden részéből összegyülekeztek, — hogy a minket közösen érdeklő ügyekről azon módozatok megbeszélése, melyek szövetségünk fennállását és sikeres működését biztosítják, másrészről az ifjúság felsőbb nevelése anyagi megkönnyítésének és az ifjúság elhanyagolt testi nevelésének megvitatása. Nagy fontosságú és közérdekű ügyek ezek, mert a magyar egyetemek és akadémiák ifjúságából kell azon művelt középosztálynak keletkezni, mely hívatva van a nemzetben egészséges közérzületet teremteni és a nemzeti konzolidációt előmozdítani. A magyar nemzet történelme egy véres könyv, melyből mindenütt kicsillámlik a hazaszeretet tiszta arany fénye. A hazaszeretet tartotta meg nemzetünket ezeréves történetünk legveszélyesebb pillanataiban, Sajó, Mohács és Világos után is. A hazaszeretet lelkesítsen a jövő küzdelmeiben.

A görög és római nép történelmében a hazaszeretet példáit minden művelt nép ismeri. Mucius Scaevola önfeláldozását, Leonidás hősi halálát mindenki dicsőíti. A magyar nemzetnek nincsen szüksége arra, hogy a hazaszeretetnek példáját idegen nemzetek történelméből vegye. Nekünk is voltak Hunyadi Jánosaink, kik munkásságukat, Zrínyi Miklósaink, kik életüket a haza oltárán áldozták. Arany János igen szépen dolgozta ki a magyar nemzetnek azon gyönyörű legendáját, hogy Szent László király, mikor a nemzet bajba jut, kikel koporsójából és segítségül siet nemzetének.

Segítsen minket a jövő küzdelmeiben a hazaszerető férfiak dicső példája és ha küzdelmünkben néha nem is érünk el olyan eredményeket, mint reméltük, vigasztaljon a tudat, hogy a tökéletességet sem érhetjük el soha, mégis küzdünk utána.

A küzdelem az, a mi erőt ad Nagy eszmékért küzdeni teszi nemessé az egyes embert, teszi nagygyá és nemessé a nemzeteket is. Az O. M. D. Sz. ötödik kongresszusát ezennel azzal nyitom meg, hogy a belénk helyezett bizalomnak megfelelően, híven kövessük a zászlónkra irt jeligét:

Isten! Király! Haza!

Az elnökök beszédeit lelkesen megéljeneztek, mire a Szózat dallama hangzott fel.

Még az nap a diák-kongresszus ó cs. és apostoli kir. Felségéhez üdvözlő táviratot intézett, melyre nagyméltóságú

Dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr szintén táviratilag tudatta Ő Felsége legmagasabb közönetét.

Este az ifjúság Dr. Schlauch Lőrincz bíborosnak és a díszelnököknek fáklyásmenetet rendezett, utána pedig a nagyvárad kir. jogakademia ifjúsága vendégei tiszteletére a kereskedelmi csarnok nagytermében díszvaecorát rendezett, melyen Rácz Mihály h. polgármester s a jogtanári kar is megjelent.

Ápril 23-án igen sikerült matinét és díszebédet rendezett az ifjúság ugyancsak a kereskedelmi csarnok nagytermében.

A kongresszuson hozott határozatok egy kiadandó diák-almanach, az athletika, az Univesity Extension felkarolására, gyorsírói köröknek a főiskolák kebelében létesítésére, a mensa academicára, a diák-egyesületi élet gyökeres átalakítására és javítására, egy diák-otthon megvalósítására, a pusztaszeri millenniumi diák-oszlop ügyére, 1848. évi márcz. 15-ének 50-iki évfordulója megünneplésére, a jogi vizsgálatok reformjának megsürgetésére, a véderőtörvény 14. és 25. §§-ainak módosítása iránt a törvényhozáshoz benyújtandó kérvény szerkesztésére, a kongresszust látogató ifjúságnak nyújtandó vasúti kedvezmények kieszközlésére, fenyképpel ellátandó diák-igazolványok életbeléptetésére vonatkoztak. Ellenben a kongresszusi alapszabályok testületi alapon kidolgozott tervezetének helybenhagyása és életbeléptetése, továbbá az egyesületi zászló beszerzése, valamint az u. n. diák-konzulátusok ügyét illetőleg teendő lépéseket kedvezőbb időre halasztották.

Ugyancsak jogakademiánk dísztermében folytak le (nevezetesen m. é. decz. 13. és 31., valamint f. é. ápril 4.) a joghallgató ifjúság és a nagyvárad Szigligeti-Társaság által rendezett matinék, melyeket mindannyiszor igen díszes közönség látogatott.

1897. évi május 1. és 2-án Nagyvárad városa igen ritka és lélekemelő ünnepségek színhelye volt. Ugyanis főmagasságú dr. *Schlauch Lőrincz* bíboros aranymiséjét tartotta, mely alkalommal nemcsak a Pápa ő szentsége üdvözölte az európai hírű jubilánst, hanem ő cs. és apostoli kir. Felsége is egy hozzá intézett rendkívüli meleg hangon szerkesztett legfelsőbb királyi kéziratral és a legnagyobb és legdíszesebb magyar rendjellel, t. i. a Szent-István-renddel tüntette ki. Nagyvárad városa pedig díszpolgárává választotta, s a nagyméltóságú m. kir. kormány is őszinte szerencsekívánataival tisztelte meg.

A számos tisztelgő küldöttség közül harmadiknak fogadta ő Eminenciája a nagyvárad kir. jogakademia tanári karát,

mely alkalommal dr. Bozóky Alajos igazgató a következő rövid beszédet intézte a bíborshoz:

Főmagasságú Bibornok-Püspök Úr!
Kegyelmes Urunk!

Ma, midőn a Mindenhatónak bemutatandó aranymiséje alkalmából egész Magyarország siet Eminenciád előtt rokonszenvét, szeretetét és tiszteletét tolmácsolni, lehetetlen hogy a nagyváradí kir. kath. jogakademia tanári kara, melyet Eminenciád már annyi év óta a kitüntető érdeklődés és jóakarattal számos jeleivel elhalmozni s ez által nehéz feladata minél sikeresebb megoldásában erkölcsileg támogatni kegyeskedett, meg ne ragadja az alkalmat, hogy a maga részéről lerójjá hódolatteljes szeretetének adóját azon illustris férfiú iránt, ki mind lángoló hazaszeretetével, mind tündöklő főpapi erényeivel, mind mélységes tudományával s különösen a jog- és államtudományokat is átkaroló sokoldalú éleselnűségével, mind ragyogó ékesszólásával Várad ősrégi püspöki székére annyi fényt árasztott.

Adjon a Mindenható Eminenciádnak hosszú életet, bennünket pedig részesítsen Eminenciád ezentúl is kegyes jóakarataiban. Éljen!

Mire a bíboros körülbelől a következőket válaszolta:

Önök jól tudják, hogy én Önöket nagyon szeretem, nemcsak azért, mert Önök művelői azon tudománynak, melyet kora ifjúságomtól fogva igen szerettem, hanem mivel a jog az, mely minden más tudománynak úgyszólván támasza. Másnemű elfoglaltságom miatt ugyan már hátramaradtam a tudomány ezen ágának művelésében, de élénk figyelemmel kísértem mindig annak fejlődését, legalább a főbb vonalaiban. Nagyon örülök megjelentésöknek. Az Isten tartsa meg Önöket sokáig!

A május 2-án, a székesegyházban tartott aranymisén a tanári kar, élén az igazgatóval, testületileg jelent meg.*)

* * *

Az előadások a felsőbb helyen jóváhagyott leczkerend szerint a törvényes szünetek kivételével múlt évi sept. 17-től f. é. június 5-ig bezárólag folytak. Gyakorlati előadások az idén is voltak, még pedig a pandektajogból, a jogtörténetből, a magyar közjogból, a jogbölcészetből és a büntető jogból.

*) Lsd a bíboros jubileuma alkalmából megjelent »Emléklombok« című, 76 két hasábos füzetet, melyben a szép ünnepély összes részletei meg vannak örökítve.

Az alap- és évvégi elméleti államvizsgálatokat f. évi június hó 12-ike és 26-ika közötti időben tartottuk; a tanévet ünnepelesen berekesztő Te Deum, folyó évi jun. hó 13-án volt.

Részvétét fejezte ki a kar *Kánitz* Ágost, *Martin* Lajos, és *Brassai Samu* kolozsvári egyetemi, valamint *Kiss* Béla és *Orbán* József sárospataki akadémiai tanárok halála alkalmából az illető főtanodáknak, *Jelenffy* Kornél kir. táblai tanácselnök halála alkalmából pedig a nagyváradi kir. ítélő táblának.

V. A TANÁROK IRODALMI MŰKÖDÉSE.

Dr. *Bozóky Alajos* igazgató-tanár dolgozatai:

- 1) Megnyitó beszéd a tanév elején; lásd jelen Almanach 7. s köv. II.
- 2) A tanári succrescentia, a Jogtudományi Közöny 1896. évf. 42. számában.
- 3) Beszéd a nagyváradi kir. jogakadémia milleniumi serlegének felavatása alkalmával; lsd jelen Almanach 19 s köv. II.
- 4) Beszéd az Országos Magyar Diákszövetség 5. kongresszusának megnyitó ünnepélyén; lásd jelen Almanach 26. s köv. lapjain.
- 5) Das Hochschulwesen Ungarn's; a Münchenben megjelenő Akademische Revue 1896. évfolyamában.
- 6) A nagyváradi takarékpénztár ötven éves története 1847—1897. Nagyvárad, 1897. 4-rét, 403. l.

Dr. *Nagy Ernő* ny. r. tanár dolgozatai:

- 1) Magyarország közjoga, 3-ik kiadás. Budapest 1897.
- 2) Az ausztriai császári czim fölvételéről; székfoglaló értekezés, a m. t. Akadémia Értekezései (1897) között.
- 3) Das Staatsrecht; megj. az Ulbrich és Mischler-féle Staatswörterbuch 1896. XXX. füzetében.
- 4) Mennyiben nyugszik szerződésen Horvátország viszonya a magyar államhoz? a Jogtudom. Közöny 1896. évf.
- 5) Közjogi cikkek a Pallas-féle Nagy Lexiconban a XIII., XIV. és XV. kötetekben.

Dr. *Horányi Gyula* ny. r. tanártól megjelent:

A választói jogról; lsd a jelen Almanach 12. s köv. II.

Dr. *Magyary Géza* ny. r. tanár dolgozatai :

1) Wach, Vortraege üb. die deutsche Civilprozessordnung
Jogt. Közl. 1896. évf.

2) A német kereskedelmi törvénykönyv tervezete; u. o.

3) A kereskedelmi jog a XI. magyar jogászgyűlésen;
ugyanott.

4) Polgári és közigazgatási biráskodás; ugyanott 1897.
évfolyam 1. sz.

5) Nagy F. magyar váltójogi kézi könyvének bírálata;
ugyanott.

6) Entwurf der ungarischen Civilprozessordnung; a Vier-
haus és Schultzenstein-féle Zeitschrift f. deutschen Civilpross
XIII. kötetében.

Dr. *Károly Irén* magántanár

Czikketeket közölt a Lipszében megjelenő Wiedemann-féle
Annalen der Physik und Chemie cz. szakfolyóirat 1897. év-
folyamában.

A tanárok irodalmi működését a lefolyt évben is lényegesen előmozdította ama szives készség, melylyel a budapesti és a kolozvári m. k. t. egyetemek könyvtárai a kívánt műveket rendelkezésre bocsátották, a miért e helyen az akadémiai igazgatóság forró köszönetét nyilvánítani kedves kötelességének ismeri.

VI. IFJUSÁGI EGYLETEK.

1. Joghallgatók segélyző egylete.

Elnök: *Algay Vilmos* IV. éves joghallgató.

Alelnök: *Bige Sándor* III. éves joghallgató.

Főjegyző: *Örley Dénes* II. éves joghallgató.

Pénztáros: *Küttel Károly* II. éves joghallgató.

Ellenőr: *Hoffman Károly* I. éves joghallgató.

Aljegyzők: *Ifj. Örley Kálmán* és *Thury László* I. éves joghallgatók.

Bizottmányi tagok :

Bartos Adorján, *Ertsey Péter*, *Kenéz Sándor*, *Nagy Zoltán*
IV. éves, *Kelen Jenő*, *Miskovszky Jenő*, *Nyiry Béla* III. éves,
Bárdossy Ferencz, *Millye Gyula*, *Puskás Béla*, *gr. Wass György*

II. éves, Jakabffy Gyula, Jelenffy Béla, Lakatos József és Zsák Adolf I. éves joghallgatók.

Miután a második félévben új tisztikart kellett választani, 1897. évi február 23-án a következők választották meg:

Elnök: Bige Sándor III. éves joghallgató.

Alelnök: Millye Gyula II. éves joghallgató.

Főjegyző: Thury László I. éves joghallgató.

Pénztáros: Benkő Ernő II. éves joghallgató.

Ellenőr: Örley Kálmán I. éves joghallgató.

Aljegyzők: Bartha Dezső és Hoffmann Károly I. éves joghallgatók.

Bizottmányi tagok:

Ertsey Péter IV. éves, Kelen Jenő, Lukács Ödön, Miszkovszky Jenő, Nyiry Béla, Schweiger Jenő III. éves, Bartos Elemér, Küttel Károly, Örley Dénes, Puskás Béla, gr. Wass György II. éves, Dallos Mór, Jakabffy Gyula, Jelenffy Béla, Krüger Aladár és Lakatos József I. éves joghallgatók.

Az egyesület alaptőkéje ebben az évben is jelentősen, névszerint 9830 forint 59 krajczárról 9950 forint 59 krajczára emelkedett. Ugyanis a jogászból 100 forintot jövedelmezett, Dr. Molnár Imre és Dr. Hoványi Gyula jogtanárok 10—10 forintot adományoztak a segélyegyesületnek.

Segélyezésben részesült 29 joghallgató. Segélyezésre fordított összesen 425 forint.

2. Önképző- és Olvasó-egyesület.

Elnök: Gyenge Béla IV. éves joghallgató.

Alelnök: Tátray Kálmán IV. éves joghallgató.

Főjegyző: Némethy Ferencz III. éves joghallgató.

Pénztáros: Demetrovics Elek II. éves joghallgató.

Ellenőr: Puskás Béla II. éves joghallgató.

Könyvtáros: Bárdossy Ferencz II. éves joghallgató.

Aljegyzők: Beliczay Elek, Krüger Aladár és Nuszbek Sándor I. éves joghallgatók.

Bizottmányi tagok:

Algay Vilmos, Ertsey Péter, Kenéz Sándor, Nagy Zoltán IV. éves, Bige Sándor, Kolb Géza, Medvigy Jenő III. éves, Hegyessi Pál, Gara Ákos, Moldoványi Gyula, Örley Dénes II. éves.

Bartha Dezső, Hoffmann Károly, Szolnok Jenő, Thury László I. éves joghallgatók.

Miután a második félévben új tisztikart kellett választani, 1897. febr. 20-án a következők választották meg, u. m.:

Elnök: Örley Dénes II. éves joghallgató.

Alelnök: Némethy Ferencz III. éves joghallgató.

Főjegyző: Puskás Béla II. éves joghallgató.

Pénztáros: Demetrovits Elek II. éves joghallgató.

Ellenőr: Moldoványi Gyula II. éves joghallgató.

Könyvtáros: Sztachó Károly II. éves joghallgató.

Aljegyzők: Krüger Aladár és Lakatos József I. é. joghallg.

Bizottmányi tagok:

Ertsey Péter, Jacobi Andor, Markbreit Jenő, Serly Jenő IV. éves, Bige Sándor, Miskovszky Jenő, Nyiry Béla, Schweiger Jenő III. éves, Benkő Ernő, Gara Ákos, Hegyesi Pál, gr. Wass György II. éves, Jakabffy Gyula, Löwy Mór, Örley Kálmán és Thury László I. éves joghallgatók.

Az egylet tagjainak száma 50 volt; a körbe járt lapok valának a Budapesti Hírlap, Magyar Ujság, Szabadság, Tiszántúl, Magyarország, Fővárosi Lapok, Jog, Egyetemi Lapok, Főiskolai Lap.

Az egylet a lefolyt évben 1896. október 6-án és november 1-én gyász-, és 1897. márczius 15-én hazafias ünnepélyt és 3 matinét rendezett; résztvett a Nagyváradon tartott V-ik diák-kongresszuson; volt 2 tisztújító, 13 közgyűlése és zárulése.

A kör 3 pályakérdést tűzött ki, u. m.:

a) a hitel közgazdasági jelentősége,

b) a törvény és kormányrendelet egymáshoz való viszonya a magyar államban,

c) az 1843. évi magyar büntetőtörvénykönyvi javaslat és az 1878. évi magyar büntetőtörvénykönyv egymáshoz való viszonya.

Beérkezett 3 pályamunka, melyek a tanári kar bírálata alapján jutalomdíjra érdemeseknek találtatván, a felbontott jel-igés levélkékből Geher Lambert, Némethy Ferencz és Vargha Lajos III. éves joghallgatók nevei tűntek ki, minek folytán nevezetteknek a kitűzött pályadíjak kiadattak.

A kör jelenlegi vagyona a Nagyváradai Takarékpénztárban gyümölcsözőleg elhelyezett 1057 frt 85 kr.; múlt évi pénztármaradványa 51 frt 46 kr.

Ebben az évben a két egylet a közös helyiség butorait is kijavíttatta.

VII. A TANÁROK ÉS AZ ÁLTALOK ELŐADOTT TANTÁRGYAK ÁTNÉZETE.

A tanárok neve	Tanító hivatali minőség	Tanszakma	Előad. nyelv	Heti órák száma		Észrevétel
				I. félév	II. félév	
Dr. Bozóky Alajos	kir. tanácsos, igazgató, ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Római jog	r	10	10	Tanári éveinek száma: 29. (Azelőtt 1 ¹ / ₄ évig a m. k. helytartótanácsnál és a közokt. m. k. ministeriumnál szolgált)
Dr. Sipos Árpád	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár, hites köz- és váltó-ügyvéd	Magy. magánj. Bányajog, Osztrák magánjog	a	11	9	Tanári éveinek száma: 27 ¹ / ₂ .
Dr. Molnár Imre	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Nemzetgazdaszat, Pénzügytan, M. pénzügyi törvények, Tételes nemzetközi jog	y	11	9	Tanári éveinek száma: 28. (Három évig segéd-tanár volt.)
Dr. Persz Adolf	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár, h. ügyvéd	M. alkotmányi és jogtörténet, Európai jogt. Egyházi jog, Ethika	a	14	9	Tanári éveinek száma: 22.
Dr. Nagy Ernő	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Politika, Encyclopaedia, Magyar közjog, A XIX. század tört.	b	12	8	Tanári éveinek száma: 17.

A tanárok neve	Tanító hivatali minőség	Tanszakma	Előad. nyelv	Heti órák száma		Észrevétel
				I. II.	félév	
Dr. Noványi Gyula	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Joghölésészet, Büntetőjog		11	9	Tanári éveinek száma: 12.
Dr. Szolcsányi Hugó	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	M. közigazgatási jog, Statistika Művelődéstört.		10	10	Tanári éveinek száma: 23.
Dr. Magyar Géza	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár h. ügyvéd	Törvénykezési eljárás, Keresk. és váltó jog		11	9	Ittleni tanár 5 év óta (Azelőtt 2 évig Kecskeméten jogtanár volt)
Dr. Noványi Ferencz	orvostudor, városi tisztli fő- és egyházmegyei orvos, akad. magántanár	Törvényszéki orvostan, Közegészségtan		2	2	Tanári éveinek száma: 17 1/2.
Dr. Károly Irén	képesített főgymn. ny. r. tanár, akad. magántanár	Allamszám- viteltan		—	2	Ittleni mtanár 6 1/2 év óta.

VIII. AKADÉMIAI HALLGATÓK.

1. Beígatott ny. hallgatók.

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
<i>I. évesek.</i>		Nuszbec Sándor	1 2
a) rendes hallgatók:		35*Obadeán Pál	1 2
Abraham Romulus	— —	Örley Kálmán	1 2
*Baranyi István	1 2	Papp János	1 2
Barla (Stern) Dezső	1 2	*Papp Vazul	1 2
Beliczay Elek	1 2	Patzko Antal	1 2
5Beniczky Sándor	1 2	40Pellet Manó	— —
Bezsán Kornél	1 2	*Popovits Miklós	1 2
Boros János	1 2	*Popovits Tráján	— —
Brebán Kornél	1 2	Popper Ákos	1 2
Breitner Imre	1 2	*Poyvár Szever	1 2
10*Campian János	1 2	45Rezey Gusztáv	1 2
Candrea János	1 2	Rosenfeld Fülöp	— —
Dallos Mór	1 2	Rokszin György	1 2
Fehér Ödön	1 2	Szolnok Jenő	1 2
Georgevics Luczián	1 2	Tempeleán Dezső	1 2
15Guttman Gábor	1 2	50Tury László	1 2
Hoffmann Károly	1 2	Weimann Jenő	1 2
Ignatu Szabin	1 2	Weisz Ignác	1 2
Jacob János	1 2	*Zigre Aurel	1 2
Jakabffy Gyula	1 2	Zomor Antal	1 —
20Jelenffy Béla	1 2	b) rendkívüli hallgatók:	
Kiss Sándor	1 2	55*Ács Sándor	1 2
*Koszte Emil	1 2	Adamik János	1 2
Kovácsnay Kálmán k.	— —	Lőwy Mór	1 2
*Krisztián Kálmán	1 2	Pongrácz Gábor	1 —
25*Krüger Aladár	1 2	Semdner Emil	1 —
Lakatos József	1 2	60Vass István	1 —
Lakos Ferencz k.	— —	Weisz Gyula	1 —
Lasku Demeter	1 2	Zsák Adolf	— —
*Lukács Imre	1 2		
30Maetz Hermann	1 2	<i>II. évesek.</i>	
Martonesik Albert	1 —	Bárdossi Ferencz	1 2
*Mircea Gusztáv	1 2	*Bárdosy Kornél	1 2
Moldoványi János	1 2		

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
IV. évesek.		*Kirillovics Pál k.	— —
		15Kolb Árpád v.	1 —
Algay Vilmos v.	1 —	Markbreit Jenő v.	1 —
Bartos Adorján v.	1 —	*Markovits Vincze	1 2
Beöthy Lajos v.	1 —	*Mihali Salvator	1 2
Dekanics István	1 2	Nagy Zoltán v.	1 —
5Dipold Károly v.	1 —	20Serly Jenő	1 2
*Drimba György k.	— —	*Tanay Gusztáv	1 2
Ertsey Péter	1 2	*Tátray Kálmán v.	1 —
*Fildán Emil	1 —	Tóth Ferencz	1 2
Gyenge Béla v.	1 —	Turcsányi Ferencz v.	1 —
10Halász Lajos v.	1 —	25Vattay Albert k.	— —
Jacobi Andor	1 2	Weisz Bernát	1 2
Kenéz Sándor v.	1 —	Zajka János v.	1 —
*Kicsin Remus	1 2	Zubor Andor v	1 —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Összesen: 167.

A *-gal jelöltek ösztöndíjasok.

A k-val jelöltek egy évi önkéntesek.

Jegyzetek: A v-vel jelöltek a 7. félév befejeztével végbizonyítványt nyertek.

A kiknek neve mellett félév nincs kitéve, azok elmaradtak.

2. Vizsgálati engedélyt nyertek :

az I. alapvizsgálatra :

- Balázs Gergely, városi jegyző Gyulafehérvártt.
 Bárdossy Kornél, müncheni egyetemi joghallgató.
 Bartha János, állami végrehajtó Tordán.
 Benkő Ernő, párisi egyetemi joghallgató.
 5 Cserey Béla, kolozsvári egyetemi joghallgató.
 Gálffy Pál, m. kir. bányabiztos N.-Bányán.
 Littke Jenő, m. kir. államvasuti tisztviselő Budapesten.
 Mikeszka Lajos, m. kir. adótiszt Nagyváradon.
 Vajda József, m. kir. adótiszt Nagyváradon.

A II. alapvizsgálatra:

- 10 Balázs Gergely, városi jegyző Gyulafehérvártt.
Gállffy Pál, m. kir. bányabiztos N.-Bányán.
Kováts Ferencz, esendőrszázados Marosvásárhelytt.
Mikeszka Lajos, m. kir. adótiszt Nagyváradon.
Pelikán Lipót, m. kir. adótiszt Zomborban.
- 15 Solti Lajos, budapesti t. egyetemi joghallgató.
Szathmáry Sándor, m. árvaszéki nyilvántartó B.-Gyulán.
Vajda József, m. kir. adótiszt Nagyváradon.
Vass Ferencz, m. kir. adótiszt Zomborban.

A jogtudományi államvizsgálatra:

- Balázs Gergely, városi jegyző Gyulafehérvártt.
- 20 Burján János, m. számtiszt Kolozsvártt.
Csobánecz Pál, m. kir. államrendőrségi s.-tiszt Bpesten.
Dessewffy László, m. alszámvevő Nagyváradon.
Gállffy Pál, m. kir. bányabiztos N.-Bányán.
Gallov Károly, m. kir. bányaesküdt Oraviczán.
- 25 György Vilmos, posta- és távirótiszt Verseczen.
Hadady Gyula, állami végrehajtó Segesvártt.
Karakas Albert, k. tszéki joggyakornok Nagyváradon.
Mózes Imre, m. alpenztárnok Nagyváradon.
Vajda József, m. kir. adótiszt Nagyváradon.
- 30 Vass Ferencz, m. kir. adótiszt Zomborban.
Zsiros Imre, torontálmegyei tisztv. N.-Beeskereken.

Az államtudományi államvizsgálatra:

- Balázs Gergely, városi jegyző Gyulafehérvártt.
Burján János, m. számtiszt Kolozsvártt.
Csobánecz Pál, m. kir. államrendőrségi s.-tiszt Bpesten.
- 35 Dessewffy László, m. alszámvevő Nagyváradon.
Gállffy Pál, m. kir. bányabiztos N.-Bányán.
Gallov Károly, m. kir. bányaesküdt Oraviczán.
György Vilmos, m. kir. posta- és távirótiszt Verseczen.
Hadady Gyula, állami végrehajtó Segesvártt.
- 40 Novák Kornél, m. szolgabíró Világoson.
Pfeffer Aladár, m. kir. bányaesküdt Abrudbányán.
Vajda József, m. kir. adótiszt Nagyváradon.
Vass Ferencz, m. kir. adótiszt Zomborban.
Zsiros Imre, torontálmegyei tisztv. N.-Beeskereken.

Az államszámvitelre beiratkozta:

András István
Borbé Brunó

Fekete László
Wendler Ernő

Az intézetet általában látogatók száma 211 volt. A beigatott nyilvános joghallgatók számánál a múlt évihez képest gyarapodás 12, a vizsgaengedélyt nyert egyének számánál gyarapodás 7, az államszámviteltant hallgató tisztviselőknél apadás 1, általános gyarapodás 14.

A nyilvánvs hallgatók között származás szerint volt: Abauj-Torna megyei 2, Arad megyei 13, Békés megyei 8, Bihar megyei 80, Borsod megyei 1, Csanád megyei 6, Csongrád megyei 1, Fogaras megyei 1, Győr megyei 1, Háromszék megyei 2, Hajdu megyei 2, Heves megyei 1, Hunyad megyei 1, Jász-Nagy-Kún-Szolnok megyei 3, Krassó-Szörény megyei 3, Maros-Torda megyei 3, Máramaros megyei 2, Nagy-Küküllő megyei 1, Pest-Pilis-Solt megyei 1, Szabolcs megyei 1, Szathmár megyei 11, Szeben megyei 1, Szepes megyei 1, Szerém megyei 1, Szilágy megyei 3, Szolnok-Doboka megyei 1, Temes megyei 4, Torda-Aranyos megyei 1, Torontál megyei 4, Udvarhely megyei 2, Ung megyei 2, Zala megyei 1, Zemplén megyei 1, istriai (Ausztria) 1, összesen: 167.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IX. A TANDIJ ALÓL EGÉSZEN S FÉLIG FELMENTETTEK KIMUTATÁSA.

É v f o l y a m		egészen	félig	frt	kr
Az I. félévben	Az I. évfolyamban	1	3	57	50
	A II. évfolyamban	—	8	86	50
	A III. évfolyamban	2	2	70	—
	A IV. évfolyamban	1	2	44	—
	Összesen:	4	15	258	—
A II. félévben	Az I. évfolyamban	1	3	52	50
	A II. évfolyamban	—	8	84	—
	A III. évfolyamban	2	2	70	50
	A IV. évfolyamban	1	1	23	—
	Összesen:	4	14	230	—

Az egész évben tehát 37 joghallgatónak 488 frt tandíj engedtetett el. Hat első, két másod, egy harmad és két negyed évi tanfolyambeli joghallgató tandíjfizetés nélkül kimaradt, a beíratott önkéntesek szintén nem fizettek tandíjt.

Az ösztöndíjak, segélyegyleti díjak, elengedett tandíjak s a beteg-segélyző alaphól utalványozott segélyek együttvéve: 8393 frt 36 kr-ra ruhtak.

X. TANANYAG.

1. Kötelező tantárgyak:

Első félév	Első évfolyam	Bevezetés a jog- és államtudományokba, 2 óra. Római magánjog (institutiók), 8 óra. Magyar alkotmány és jogtörténet, 7 óra. Művelődéstörténet, 4 óra.
	Második évfolyam	Nemzetgazdászat, 6 óra. Magyar magánjog, 5 óra. Jogbölcsezet, 6 óra. A XIX. század története, 4 óra.
	Harmadik évfolyam Jogtudom. tanfolyam	Peres és peren kívüli eljárás, 5 óra. Osztrák magánjog, 6 óra. Magyar kereskedelmi és váltójog, 6 óra. Büntetőjog, 5 óra.
	Negyedik évfolyam Államtud. tanfolyam	Alkotmányi és kormányzati politika, 5 óra. Magyar közigazgatási jog, 5 óra. Magyar pénzügyi jog, 5 óra. Egyházi jog, 7 óra.

M á s o d i k f é l é v	Első évfolyam	Római magánjog (pandekták), 8 óra. Európai jogtörténet, 5 óra. Ethika, 4 óra.
	Második évfolyam	Tételes nemzetközi jog, 3 óra. Pénzügytan, 4 óra. Magyar magánjog, 5 óra. Magyar közjog, 6 óra.
	Harmadik évfolyam Jogtudom. tanfolyam	Peres és peren kívüli eljárás, 5 óra. Magyar állam statisztikája, 5 óra. Büntetőjog, 5 óra.
	Negyedik évfolyam Államtud. tanfolyam	Speciál collegiumok.

2. Speciál collegiumok.

Az első félévben 4 tanár hirdetett hetenkinti 14 órában 7 speciálcollegiumot, melyekre 288 joghallgató iratkozott be, a második félévben pedig 10 tanár hetenkinti 34 órában 16 speciálcollegiumot, melyeket 528 joghallgató látogatott; ugyanis számos joghallgató több speciálcollegiumot választott.

Az egyes collegiumokat a következő táblázat tünteti föl:

A tanár neve	Az előadás tárgya * Publicumok † Kötelező tantárgyak.	Hetenkinti óraszám	Hallgatók száma
Bozóky	Római perjog	1	59
"	Gaius olvasása	1	57
Nagy	†A XIX. század története	4	40

A tanár neve	Az előadás tárgya * Publicumok † Kötelező collegiumok	Hetenkinti óraszám	Hallgatók száma
Nagy	*A politikai tudom. újabb irod.	1	36
Szolesányi	†Művelődéstörténet	4	57
»	*Iparügyi igazgatás	1	22
Hoványi F.	Közegészségtan	2	17
<i>A második félévben:</i>			
Bozóky	Római örökjog	2	54
Persz	†Ethika	4	52
Sipos	Osztrák örökjog	2	28
»	Magyar bányajog	2	24
Molnár	Műipar	2	16
»	†Tételes nemzetközi jog	3	43
Nagy	Közjogi gyakorlatok	2	45
Hoványi Gy.	Büntetőjogi gyakorlatok	2	26
»	Jogbölcészeti conversatorium	1	42
»	*Jogbölcészet története	1	38
Szolesányi	Közgazdasági statisztika	2	7
»	Közgazdasági igazgatás	2	9
»	*Közigazgatási biráskodás	1	51
Magyary	Kereskedelmi ügyletek	4	28
Hoványi F.	Törvényszéki orvostan	2	12
Károly	Államszámviteltan	2	55

XI. ÖSZTÖNDIJASOK.

Ösztöndíjat a következő joghallgatók élveztek:

Az I. évfolyamban:

Ács Sándor, Kupsa-felét	150 frttal
Baranyi István Alapy-felét	150 »
Campián János Gozsdu-felét	200 »

	Koszte Emil Birta-félét	200	frittal
5	Krisztián Kálmán Gozsdu-félét	200	»
	Krüger Aladár Alapy-félét	210	»
	Lukács Imre,**) Winterhalter-félét	45	»
	Mircea Gusztáv, Bob-félét	60	»
	Obadean Pál, Gozsdu-félét	200	»
10	Papp Vazul, Birta félét	200	»
	Popovits Traján,†) Gozsdu-félét	200	»
	Popovits Miklós, Papp Tódor-félét	400	»
	Poynár Szever, Gozsdu-félét	500	»
	Zigre Aurel Gozsdu-félét	350	»

A II. évfolyamban:

15	Bárdossy Kornél, Vancsa-félét	300	frittal
	Fanta Adolf, Jedlicska-Kondé-Szenczy-félét	30	»
	Demetrovits Elek, Jedlicska-Kondé-Szenczy-félét	30	»
	Jancu Cornél, Faur-félét	120	»
	Jonesku Miklós, Gozsdu-félét	300	»
20	Juricskay Aurel, Juricskay-félét	70	frt 87 kr
	Moldoványi Gyula,**) Fogarassy-félét	19	frt 49 kr
	Papp Tivadár, Gozsdu-félét	200	frittal
	Pösög Venczel, Jövedéki-Bírság alap-félét	200	»
	Sztachó Károly, Alapy-félét	210	»

A III. évfolyamban:

25	Burdán Tivadár, Gozsdu-félét	300	frittal
	Geher Lambert, Jedlicska-Kondé-Szenczy-félét	30	»
	Korzte Gyula, Gozsdu-félét	200	»
	Krizsán Aurel, Gozsdu-félét	200	»
	Manea Constantin, Gozsdu-félét	300	»
30	Némethy Ferencz, Alapy-félét	210	»
	Pintia Aurel, Gozsdu-félét	300	»

A IV. évfolyamban:

	Drimba György, Gozsdu-félét	300	frittal
	Fildán Emil,*) Gozsdu-félét	300	»
	Kicsin Remus, Gozsdu-félét	250	»
35	Kirillovics Pál, Gozsdu-félét	250	»
	Markovits Vincze, Gozsdu-félét	200	»
	Miháli Salvator, Gozsdu-félét	200	»

**.) Csak a II. félévben.

†) Ellávozott.

*) Csak az I. félévben.

Tanay Gusztáv, Jedlicska-Kondé-Szenczy-félet . . . 30 frttal
 Tátray Kálmán *) 15 „

A kifizetett ösztöndíjak összes mennyisége volt tehát:
 7330 frt 36 kr.

XII. VIZSGÁLATOK.

Az 1874. évi Szabályzat 52. §-a értelmében a joghallgatók előmenetelének figyelemmel kísérése szempontjából sürűen tartattak colloquiumok nemcsak a kötelező, hanem egynémely speciálcollegiumokból is, az összes colloquiumok száma 996 volt.

A jelen 1896/97. tanév folyama alatt letett alap- és államvizsgálatok eredménye pedig a következő:

1896. évi szeptember 1-től 1897. jun. végéig.**)

Letette az	Nyilvános rendes joghallgató	Ministeri engedély folytán	Külföldön			Felfüggesztett	Összesen
			Külföldön	Egyhangilag v. szótöbbséggel	Nem		
			képesített				
Első alapvizsgálatot	70	11	10	60	5	6	81
Második alapvizsgálatot	44	8	8	33	3	8	52
Államtudom. államvizsg.	16	8	—	21	—	3	24
Jogtud. államvizsgálatot	13	2	—	12	1	2	15
Főösszeg	143	29	18	126	9	19	172

*) Csak az I. félévben.

***) Ezen táblás kimutatás az egész tanév alatt letett összes alap- és államvizsgálatok eredményét tünteti föl, melyben a mult évekről elmaradt pót- és javítóvizsgálatok is befoglaltnak, ellenben az 50-ik lapon lévő táblázatban csak az idej joghallgatók vizsgálatai vannak feltüntetve.

A jogtanulók szorgalmának fokozása szempontjából a nm. *vallás- és közoktatásügyi* m. kir. miniszter úr 1886. márczius 19-én 46299/1885. sz. alatt kelt szabályrendeletével elrendelni méltóztatott, hogy azon jogtanulók nevei, kik az alap-, s illetőleg államvizsgálatokat kitüntetéssel teszik le, a Budapesti Közlöny s a közoktatás állapotáról évenként kiadatni szokott ministeri jelentésben leendő közzététel végett hivatalból felterjesztessenek, egyuttal felhatalmazván az intézeti igazgatókat, hogy belátásukhoz képest az illetőknek neveit más alkalmas módon is közzétehessék.

Az 1889. évi október hó 3-án 41398. sz. alatt kelt magas rendelet értelmében pedig azon joghallgatók nevei, kik jogi tanulmányaikat kitűnő sikerrel fejezték be és a tanári kar előtt mint jó magaviseletű, szorgalmas és komoly törekvésű ifjak ismereteseek, időközönként a m. kir. *igazságügyi* miniszter úrral is közöltessenek, mert ezekre az ifjakra a hivatali alkalmazásoknál különös figyelemmel lesz, hogy egyrészt lehető jó erők belépése az államszolgálatba biztosították, másrészt hogy ez a jogi és politikai pályára készülő ifjuságnak buzdításul szolgáljon.

A helybeli kir. kath. jogakadémia hallgatói közül *kitüntetéssel* tették le:

1) Az első alapvizsgálatot: *Balázs Gergely, Dallos Mór, Jacob János, Juricskay Aurel, Krüger Aladár, Lukács Imre, Obatean Pál, Poporics Miklós, Szolnok Jenő és Weisz Ignác.*

2) A második alapvizsgálatot: *Hadady Gyula, Hegyesi Pál, Küttel Károly, Moldoványi Gyula, Örley Dénes, Pap Tiradar, Szepessy Elemér Orbán és Wertheimstein Henrik.*

A fentérintett felhatalmazásnál fogva a kitüntetéssel vizsgázott joghallgatók nevei a helybeli lapokban is közöltettek.

A nm. m. kir. igazságügyi minister úr figyelmébe ajánlottak pedig *Bartos Adorján, Kenéz Sándor és Weisz Bernát* végzett joghallgatók.

XIII. A JOGHALLGATÓK STATISZTIKAI ÁTNÉZETE.

Évfolyam		A kötelezett collegiumok óraszáma		Anyanyelv szerint					Vallás szerint						A vizsg. eredm.			Tanpénz			Az ösztöndíjak száma	Az ösztöndíjak összes mennyisége o. é. forintokban	
				magyar	román	német	horvát	lengyel	római kath.	gör. kath.	gör. keleti	helv. hitv.	ágost hitv.	mózes vallású	képesítéssel		vizsga nélkül	mentesek					
															képesítetett	egyszerűen		nem	1/1	1/2			
Első félév	Első évfolyam	21	57	30	21	—	—	—	10	8	14	6	1	9	—	—	—	—	51	3	3	12	1435
	Második évfolyam . .	21	41	29	12	—	—	—	15	5	7	5	3	6	—	—	—	—	32	1	8	8	530 _{.50}
	Harmadik évfolyam .	22	28	22	6	—	—	—	11	2	5	5	—	5	—	—	—	—	20	6	2	7	770
	Negyedik évfolyam .	22	27	20	6	—	1	—	11	1	5	6	1	3	—	—	—	—	21	4	2	8	780
Főösszeg:		86	153	107	45	—	1	—	56	16	31	22	5	23	—	—	—	—	124	14	15	35	3515 _{.50}
Második félév	Első évfolyam	17	54	33	21	—	—	—	17	8	14	5	1	9	8	28	2	16	48	3	3	12	1380
	Második évfolyam . .	18	42	29	13	—	—	—	16	5	7	6	3	5	7	13	7	15	33	1	8	9	542 _{.50}
	Harmadik évfolyam .	15	27	21	6	—	—	—	11	2	5	5	—	4	—	—	—	27	19	6	2	7	770
	Negyedik évfolyam .	—	13	7	5	—	1	—	4	1	4	2	—	2	—	8	2	3	4	4	1	7	765
Főösszeg:		50	136	90	45	—	1	—	48	16	30	18	4	20	15	49	11	61	109	14	14	35	3464 _{.50}

Jegyzet. Ebben a kimutatásban befoglaltatnak a beiktatott önkéntesek, ellenben az évközben kimaradt tanulók abból kihagyattak. Az önkéntesek, minthogy tanpénzt nem fizettek, a mentesek között szerepelnek.

XIV. AKADEMAI KÖNYVTÁR.

A könyvtárt az idén is sűrűen használták, névszerint a jogtanári kar, valamint a helybeli premontrai főgymnasium és főreáltanoda tanári testületeinek tagjai, az akadémiai ifjuság és még igen számosan a helybeli értelmiséghez tartozó egyének közül, számszerint 177 egyén 649 művet használt.

A könyvtár állása az 1896. év december végén volt 10099 kötet, 25120 frt 94 kr értékben.

XV. LEVÉLTÁRI SZEMLE.

A kar a lefolyt évben összesen 10 értekezletet tartott.

Az iktatókönyv szerint beérkezett 530 ügydarab, ezek között 2 miniszteri szabályrendelet.

Az érdekesb levéltári okmányok a következők:

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
1895/6 493	36158. jul. 8.	A nm. vall. és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur az 1896/7. tanévre megalakított alap- és államvizsgálati bizottságokat megerősíti s az államtudományi államvizsgálati bizottságba új kultagga Papp Miklós m. kir. pénzügyigazgatót nevezi ki.
494	36161. jul. 8.	Ugyanaz helybenhagyja az 1896/7. tanév első felére megállapított tanrendet.
498	jul. 16.	A kolozsvári m. kir. Ferencz József t. egyetem néhai Kánitz Ágost ottani tanár gyászlapját küldi.
500	jul. 18.	Az 1895/6. tanévról összeállított statisztikai főkimutatás a nm. vallás és közoktatásügyi m. kir. minister

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
501	jul. 18.	urhoz és az országos statisztikai hivatalhoz felterjesztetik. Mgos br. Hornig Károly veszprémi róm. kath. püspök ur megküldi a Veszprémi Püspökség Római Oklevéltára I. kötetét a könyvtár számára.
505	jul. 21.	Kún Béla sárospataki jogtanár gyászlapja.
508	jul. 23.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur megküldi a Gesch. d. Quellen d. Stadt Kronstadt cz. munka 3-ik kötetét a könyvtár számára.
512	38168. jul. 12.	Ugyanaz tudatja, hogy a minister-tanács f. évi jun. 19-én 22. sz. a. kelt határozata értelmében Nagyvárad város a 3-ik lakosztályból a 2-ik lakosztályba soroztatott, s hogy ennelfogva f. évi jan. 1-től a jogakadémiai igazgatónak évi 560 frt, a ny. r. jogtanároknak évi 420 frt lakpénzt utalványozott.
513	jul. 26.	Az igazgató a kezelése alatt álló alapokról az 1895/6. évre készített számadásokat felülvizsgálás végett a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium számvevőségéhez átküldi.
514	2433 eln. jun. 26.	A nm. vallás és közokt. m. kir. minister ur megküldi a közoktatás állapotáról szóló XXV. jelentését a könyvtár számára.
518	aug. 1.	Biharvármegye millennáris diszközgyűlésének jegyzőkönyve.
523	1636. aug. 12.	Főmagasságu dr. Schlauch Lőrincz bibornok püspök ur meghívja az igazgatót s a tanári kart a f. hó 18-án, mint ő cs. és apostoli kir. Felsege legmagasabb születésnapján tartandó Te Deum-ra s a f.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
534	aug. 29.	hó 20-án mint Szent István első magy. apostoli király névnapján tartandó ünnepélyes isteni tiszteletre. A czernoviczi cs. kir. t. egyetem tanrendje.
536	—	Egri tanrend.
537	—	Pozsonyi tanrend.
538	—	Pécsi tanrend.
551	—	Az 1895/6. tanév II. félévi tandíj-számadás felülvizsgálás végett a nm. vallás és közokt. m. kir. ministerium számvevőségehez átküldetik.
1896/7		
1	sept. 1.	Prágai egyetemi tanrend.
8	sept. 5.	Lembergii egyetemi tanrend.
10	sept. 6.	Eperjesi tanrend.
17	sept. 11.	Dr. Nemes Imre magántanári állásáról lemond.
18	13681. sept. 6.	A m. országgyűlés képviselőházának irodaigazgatója megküldi a képviselőház legújabb nyomtatványait a könyvtár számára.
21	sept. 10.	Kecskeméti tanrend.
35	51792. sept. 19.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur dr. Nemes Imrénnek az ezen kir. jogakademiánál 22 éven át teljesített buzgó működéséért elismerését nyilvánítja s egyuttal a karnak abbéli javaslatát, hogy az Ethikát dr. Persz Adolf ny. r. jogtanár adja elő, jóváhagyja.
39	sept. 25.	Sárospataki tanrend.
73	6030. sept. 23.	A nm. vallás és közokt. m. kir. ministerium számvevősége az 1895/6. tanév második feléről beterjesztett számadást helyesnek találja.
79	2003. okt. 1.	Mgos dr. Nogáll János felszentelt püspök és káptalani nagyprépost ur meghívja az igazgatóságot, a

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
		tanári kart s az akadémiai ifjuságot a f. hó 4-én, mint ő cs. és apostoli kir. Felsege legmagasabb nevenapján a székesegyházban tartandó Te Deum-ra.
85	okt. 4.	Debreczeni tanrend.
86	—	Mármrosszigeti tanrend.
91	54709. okt. 1.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur <i>szabályrendelete</i> , melynek értelmében minden felév más-odik hónapjának végén a beirt joghallgatók száma felterjesztendő.
110	1513. okt. 16.	A biharmegyei államépítészeti hivatal átküldi az akadémiai épületen végzett javítási munkálatok felülvizsgálatáról szóló jegyzőkönyvet. Felterjesztetik a nm. vallás és közokt. ministeriumhoz.
120	okt. 26.	Az ösztöndíjas joghallgatók kimutatása felterjesztetik.
124	okt. 28.	Az 1896/7. tanévre beirt joghallgatók száma felterjesztetik.
130	nov. 7.	Néhai Orbán József sárospataki tanár gyászlapja.
138	58964. nov. 3.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur az akadémiai épületen a szünidő alatt teljesített javítási munkálatokról szóló számadást helyesnek találta.
145	nov. 14.	A nváradi Szigligeti Társaság Évkönyvét ajándékozta a könyvtár számára.
149	5833. okt. 28.	A nm. vallás és közokt. m. kir. ministerium számvevősége az igazgató kezelése alatt álló öt rendbeli alapról készített 1895/6. évi számadást helyesnek találja.
150	nov. 19.	Az igazgató jelentése az akadémiai ifjuság által beszerzett s az intézetnek ajándékozott millenniumi serlegről.

Levéltszám	Idegen szám	T á r g y
157	decz 1.	A Szigligeti Társaság gyűjtő ive egy helyben felállítandó népkönyvtár javára. A tanári kar 5 frtot adott e célra, egyes tanárok azon fölül ingyenkönyveket adományoztak.
161	4725. decz. 12.	Az orsz. statisztikai hivatal megküldi Magyarország statistikáját feltüntető grafikai térképeit a könyvtár és a tanárok részére.
164	66084. nov. 26.	A nm. vallás és közokt. m. kir. minster ur megküldi Kont I. La Hongrie litteraire et scientifique cz. művének egy példányát a könyvtár számára.
166	3200. decz. 1.	A nm. m. kir. pénzügyi minister ur megküldi a pénzügyministerium ügykörére vonatkozó szolgálati szabályok, az egyenes adókra, a fogyasztási adókra, italmérési jövedékre és a bélyegekre s illetékekre vonatkozó törvények és szabályok hivatalos összeállítását, végre az adóhivatali utasítást a könyvtár számára.
167	903. decz. 5.	Az ezredéves országos kiállítás igazgatósága visszaküldi az itteni akademia részéről kiállított könyveket.
177	6176. eln. decz. 6.	A nm. m. kir. kereskedelemügyi minster ur megküldi az 1895. évi Jelentését a könyvtár számára.
183	decz. 20.	Ftődő Lopussnyi Gyula sz. József-intézeti alkormányzó ur »Tordai Szaniszló Ferencz volt nagyváradai püspök Életrajza« cz. művének egy példányát a könyvtárnak ajánlékozza.
188	decz. 23.	Prágai tanrend.
197	decz. 30.	A vízvezeték bevezetésére utalványozott 398 frt 80 krról szóló számadás felterjesztetik.
205	1897. jan. 6.	Leövey Sándor, a közigazgatási bírósághoz kinevezett vall. és közokt.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
215	jan. 13.	ministeriumi m. tanácsos búcsúlevele a tanári karhoz. — A kar válasza.
221	jan. 15.	Jelenffy Kornél, a helybeli kir. ítélő tábla tanács elnökének gyászlapja. A kar részvétirata.
222	jan. 16.	A második félévre megállapított tanrend megerősítés végett felterjesztetik.
224	76770. decz. 31.	Ráth M. budapesti könyvkereskedő a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur rendelete következtében 5 Arany J.-féle illusztrált balladát küld a könyvtár részére.
230	238. decz. 31.	A nm. m. kir. földművelésügyi ministerium megküldi kiadványait a könyvtár számára.
231	21660. decz. 16.	A nvradi l. sz. szentszék jegyzőkönyvi kivonaton közli a bibornok püspök előleges válaszát a nagyvárad kir. kath. jogakademiának tervbe vett államosítását illetőleg.
234	4686. jan. 2.	Sal F. kir. tanácsos polgármester tudatja, hogy a nagym. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur a város által a jogakademia segélyegylete javára tett 500 frtos alapítványnak 1894. és 1895. évi kamatai elszámolásáról felterjesztett számadást helyesnek találta.
245	3408. jan. 19.	A nm. m. kir. földművelésügyi minister ur Magyarország Földművelése cz. kiadványát megküldi a könyvtár számára.
247	1621. jan. 14.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur a második félévi tanrendet megerősíti.
247	1621. jan. 14.	Zágráb városa 3 kötetes történetének egy példányát megküldi a könyvtár számára.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
249	73824. 1896. jan. 20.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur az 1895. és 1896. évi vízhasználati díjra 60 forintot utalványoz.
254	jan. 27.	Az 1896. évi ügyviteli és hetestartási átalány felhasználásáról készített számadás felülbírálás végett a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium számvevőségéhez átküldetik.
255	—	Szintügy az 1896. évi könyvtári számadás s a könyvtár gyarapodását feltüntető pótleltár.
256	—	Szintügy az 1896. évi irodai átalány felhasználásáról készített számadás is.
257	2379. jan. 20.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur dr. Hoványi F. tanárnak az I. félévben a Közegészségtanról tartott előadásért 70 forint 50 kr tiszteletdíj utalványoz.
259	jan. 31.	Eperjesi tanrend.
260	—	Egri tanrend.
261	1489. 1894. eln. jan. 31.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur Jókai M. összes műveinek nemzeti díszkiadásából ismét 10 kötetet (XLI—L.) küld a könyvtár számára.
264	febr. 1.	Pécsi tanrend.
271	febr. 7.	A kar jegyzőkönyvi kivonaton elismerő köszönetét fejezi ki Tóth Dezső újonnan kinevezett közigazgatási bírónak az államtudományi államvizsgálati bizottság kebelében éveken át teljesített sikeres és odaadó működéséért.
273	1414. febr. 7.	Gyűjtő-iv Zágoni Mikes Kelemennek állítandó emléksobrára. — A kar 5 frtot adományoz.
274	febr. 8.	Pozsonyi tanrend.
275	—	Sárospataki tanrend.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
278	febr. 9	Felterjesztés Dr. Molnár Imre újonnan megválasztott könyvtárnok megerősítése iránt.
279	—	Az 1896/7. első félévi tandijszámadás felülbírálás végett a nm. vallás és közoktatásügyi m. kir. ministerium számvevőségéhez átküldettek.
281	febr. 11.	Kassai tanrend.
288	febr. 17.	Kecskeméti tanrend.
295	febr. 18.	A nm. m. kir. honvédelmi minister ur az 1897. évi honvédségi és népfelkelési névtárt megküldi a könyvtár számára.
296	—	Főmagasságú Dr. Schlauch Lőrincz nváradai l. sz. bibornok pöspök az egyházmegye millenniumi schematismusát megküldi a könyvtár számára.
300	940. febr. 18.	Budapesti t. egyetemi tanrend.
301	febr. 21.	Mármaros-szigeti tanrend.
302	febr. 18.	A zágrábi országos levéltár igazgatósága megküldi az 1863—1897. évi horvátországi törvények és rendeletek tárát a könyvtár számára.
304	febr. 24.	A esernoviczi Ferencz József t. egyetem tanévmegnyitó ünnepélye.
305	—	Ugyanannak tanrendje.
315	12478. febr. 27.	A nm. m. kir. földművelésügyi minister a »Mezőgazdasági Munkabérek Magyarországon 1895. évben« című munkát megküldi a könyvtár számára.
318	3595. febr. 27.	Ugyanaz megküldi »A nemzetközi buza és lisztforgalom 1880—1895. években« cz. munkát a könyvtár számára.
319	9267. febr. 25.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur Dr. Molnár Imre ny. r. tanárt megerősíti a könyvtárnoki tisztében s az évi 200 frt

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
		jutalomdíjat részére f. é. márcz. 1-től utalványozza.
327	1129. márcz. 4.	Ugyanannak számvétele az 1896. évi ügyviteli és hetestartási átalány felhasználásáról készített számadást helyesnek találja.
328	1204. márcz. 6.	Ugyanaz az 1896. évi könyvtári számadást helyesnek találja.
329	1255. márcz. 10.	Ugyanaz az 1896. évi irodai átalány számadását helyesnek találja.
330	1496 márcz. 4.	Ugyanaz az 1896/7. I. felelvi tandíj-számadást helyesnek találja.
332	4092. febr. 28.	Baranyavármegye alispánja a megye illusztrált monografiájának I. kötetét megküldi a könyvtár számára.
333	márcz. 15.	A liszaboni nemzetközi büntetőjogi kongresszus meghívója a f. é. husvét hetében tartandó tanácskozásokban való részvételre.
339	márcz. 19.	Meghívó a nagy-károlyi Kölcsey szobor leleplezési ünnepélyére.
342	12253.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur tudatja, hogy a nm. m. kir. belügyminister ur ezentul fontosabb kiadmányait megküldi a könyvtár számára s hogy ugyanerre a törvényhatóságokat is megfelelően utasította. Az igazgató az akademia könyvtárának ily módon való gyarapítását hivatalosan megköszöni.
346	márcz. 29.	Prágai tanrend.
347	17615. márcz. 18.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur megküldi a magyar korona országai egyesített czimerének és Magyarország külön czimerének leírását és rajzát tárgyazó hivatalos kiadványt. A könyvtárba helyeztetik.
348	márcz. 31.	Néhai Martin Lajos, kolozsvári egyetemi tanár gyászlapja.
354	1305. márcz. 30.	A nm. m. kir. igazságügyi minister

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
357	1892. apr. 7.	ur megküldi a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről és az esküdtbiróságokról szóló törvényjavaslatokat a könyvtár számára.
367	april 16.	A m. országgyűlés képviselőháza megküldi Irományait, Naplóját és Jegyzőkönyvét a könyvtár számára.
370	17675. apr. 6.	Főmagasságú Dr. Schlauch Lőrincz bibornok püspök úr meghívja az igazgatóságot, a tanári kart s az akadémiai ifjúságot a feltámadási ünnepélyre.
377	73957. 1896. april 16.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur az akadémia m. é. nyomdai számlájára 100 frtot utalványoz.
379	838. april 9.	Ugyanaz helyesnek találja a vizvezeték berendezésére utalványozott 398 frt 80 kr. elszámolását.
387	máj. 10.	Bécsi egyetemi tanrend. Dr. Kopcsányi Károly pécsi jogtanár a Pécsi Jogakadémia Multja és Jelené cz. művét küldi meg a könyvtár számára.
389	1092. eln máj. 8.	Nagyvárad város h. polgármestere Rácz Mihály, a választásra jogosult tanárok névjegyzékének átküldését kéri. Átküldetett.
393	32388. máj. 10.	A nm. m. kir. pénzügyminister ur pályázati hirdetése több 500 frtos ösztöndíj-állásra oly végzett joghallgatók részére, kik a selmeczi bányászati és erdészeti akademián 3 évi tanfolyamot végezni s a bányahatósági szolgálatba lépni hajlandók.
394	máj. 16.	Lembergí tanrend.
399	máj. 21.	A biharmegyei államépítészeti hivatal átteszi az akadémiai épületen foganosítandó tatarozási munkálatokról készített költségvetést. — Engedélyezés végett fölterjesztetik a nm. vall. és közokt. min.-hoz.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
401	27565. máj. 13.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur tudatja, hogy a sátorallya-ujhelyi kath. főgymnasiumnak a nyilvánosságot és érettségi vizsgálatok megtartásának jogát megadta.
406	1974. eln. máj. 12.	Ugyanaz megküldi a közoktatás állapotról szóló XXVI. jelentést a könyvtár számára.
420	jun. 15.	A nagyváradi takarékpénztár igazgatósága megküldi az intézet, Dr. Bozóky Alajos jogakadémiai igazgató által megírt, 50 éves történetének egy példányát a könyvtár számára.
436	33346. jun. 16.	A nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur <i>szabályrendelete</i> , melynek értelmében a nyilvános tanfolyam hallgatásának mellőzésével külön engedély alapján letett vizsgálatok által szerzett minősítés ezentul nem ad jogot a gyakorlati birói vizsgálat letételére.
441	jun. 26.	Felterjesztés, mely által a nm. vall. és közokt. minister ur tudomására hozatik, hogy a tanfolyam hallgatása nélkül vizsgálati engedélyt nyert egyének a fennálló szabályrendelet ellenére csak az egyik államvizsgálatot szokták letenni.
443	---	A kitüntetéssel vizsgázott joghallgatók nevei a nm. vall. és közokt. minister urhoz felterjesztetnek.
444	31580. máj. 31.	A nm. vall. és közokt. minist. megküldi a millennium alkalmából kiadott »A felső oktatásügy Magyarországon« cz. munka egy példányát a könyvtár számára.
445	jun. 27.	Felterjesztés Kertész István hivatal-szolgának végleges kinevezése és fizetésének évi 400 forintban megállapítása iránt.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
447	jun. 28.	A Strassburgban megjelenő »Minerva« cz. főiskolai évkönyv szerkesztősége a nváradí kir. jogakademia legújabb adatait kéri.
448	—	Az 1897/8. tanévre megalakított alap- és államvizsgálati bizottságok megerősítése kéretik.
449	—	Szintúgy az 1897/8. tanév I. felére megállapított tanrend.
450	—	Jelentés a tanári kar személyzetében történt változásokról.
451	—	Jelentés a kulturális adományokról.
452	—	Az 1896/7. tanévi tanulói létszám s a letett alap- és államvizsgálatokról szóló kimutatások a nm. vall. és közokt. ministeriumhoz és az orsz. statisztikai hivatalhoz felterjesztetnek.
453	jun. 30.	Felterjesztés a tanári 5-öd éves 100 frtnyi fizetési pótléknak felemelése tárgyában.
459	36213. jun. 21.	A nm. vall. és közokt. minister ur levéltárba helyezés végett megküldi az 1896: VII. t.-cikket a honalapítás ezredéves emlékének törvénybeiktatásáról és ő cs. és apost. kir. Felsegének a millenium alkalmából kibocsátott legfelsőbb kéziratának mását. Levéltárba helyeztetik.
460	jun. 30.	Az ösztöndíjas joghallgatóknak második félévi rovatos kimutatása felterjesztetik.
465	jul. 1.	A budai könyvtár igazgatósága az akademia történetét és Almanachjait kéri. Megküldettek.
468	jul. 8.	Szepesvármegye átirata, melyben tudatja, hogy a gerlachfalvi csücs, ő cs. és ap. kir. Felsege legfelsőbb engedélye alapján Ferencz-József csücsnek nevezetett el.
469	—	Záró jelentés az 1896/7. tanévról.

Figyelmeztetés.

A beiktatások és beiratások az 1897/8. tanévre folyó évi szeptember 1—8-ig bezárólag eszközöltnének, ezen napon túl a fölvétel csak külön engedély alapján történhetik.

A pót- és ismétlő alapvizsgálatok f. évi szept. 9-től 14-ig tartatnak.

A »Veni Sancte« szept. 15-én lesz, a nyilvános előadások szept. 16-án kezdetnek meg.

Kelt Nagyváradon, 1897. július 1-én.

Az igazgatóság.

Tartalom.

	Lap
I. Történelmi visszatekintés	3
II. A jogtanári kar személyzete	4
III. Vizsgálati bizottságok	6
IV. Az 1895/6. tanév története	7
V. A tanárok irodalmi működése	33
VI. Ifjúsági egyletek	34
VII. A tanárok és az általuk előadott tantárgyak átnézete	37
VIII. Akadémiai hallgatók	39
IX. A tandíj alól egészen és félig felmentettek kimutatása	43
X. Tananyag	44
XI. Ösztöndíjasok	46
XII. Vizsgálatok	48
XIII. A joghallgatók statisztikai átnézete	50
XIV. Akadémiai könyvtár	51
XV. Levéltári szemle	51

